

РЕЙ БРЕДЪРИ ДЪРВОТО НА ВСИ СВЕТИИ

Превод: Белин Тончев

chitanka.info

Празникът на вси светии — това е нощта, когато по земята бродят всички духове и когато се случват най-невероятни неща.

Няколко момчета от едно малко американско градче предприемат в часовете преди полунощ странно пътешествие. С помощта на обикнатите в приказната литература прийоми на мистиката, фантазията и гротеската авторът ни води в това вихрено и главозамайващо пътешествие и ние, задъхвайки се, го следваме омагьосани от причудливото му въображение.

И все пак не всичко у Бредбъри е само въображение. Удивителната фантазия у този автор е съчетана с дълбока и хуманна философия.

ГЕОРГИ МАРКОВСКИ

МЪЖЪТ С ДЕТСКИ ПОГЛЕД КЪМ СВЕТА

В родината му — в Съединените американски щати — го наричат „големия моралист“ и си имат своите основания за това, защото Америка се състои от два вида американци: които не могат и които не искат да живеят според схващанията му за нещата; съветският писател Кирил Андреев — представяйки една от книгите му на руски език — го нарича „единия от Бредбъревците“ и си има своите основания за това, защото у този човек живеят неколцина едновременно и във всяка негова творба надделява единият от тях; българският читател, макар и бавно, има възможност да установи справедливостта на тия опити да се формулира щедростта на таланта му.

„Дървото на вси светии“ наред с обичайната радост от всяка среща с Рей Бредбъри идва и да поуточни нещата.

Тук, в България, най-напред се запознахме с „Марсиански хроники“, после с „451° по Фаренхайт“, после със „Здравей и сбогом“, после с „Вино от глухарчета“, а днес и с „Дървото на вси светии“. Който е следял внимателно тия книги — тук не турям в сметката публикациите на разказите му из периодичния печат, защото те са безразборни и въпреки удоволствието не дават представа за развитието му, — вече се досеща за какво става дума.

Рей Дъглас Бредбъри е роден на 22 август 1920 в град Уокегън, щата Илинойс, на брега на Мичиган, едно от великите американски езера. Родителите му — както повечето американци — имат европейски корен: баща му е потомък на английски преселници, майка му е от шведски произход. „Един малък град край малка река и малко езеро в малък северен край на щат в Средния запад — така започва «Дървото на вси светии». — Наоколо нямаше толкова много пустош, та да не можеш да видиш града. От друга страна обаче, нямаше толкова много град, та да не можеш да почувствуващ, докоснеш и помиришеш пустошта. Градът беше пълен с дървета. И със суха трева

и мъртви цветя — сега, когато беше дошла есента. И с огради за прескачане, с тротоари за пързаяне и с обширна клисура за премятане и крещене. И беше пълен с... момчета.“ Това е спомен от детството. Не ви ли напомня за нашенско градче от средата на века? Освен това — спомня си той — детството му е преминало по дърветата с Тарзан, под водата с капитан Немо, в Изумрудния град с Вълшебника от Оз. Не ви ли напомня за вашето собствено детство? Но приликите свършват дотук. За останалото — а то е по-важно — ще стане дума по-нататък.

Рей Бредбъри има още един произход. Нека пак му дадем думата: „Баща ми е Жул Верн. Хърбърт Уелз е мъдрият ми чичо. Едгар Алън По е братовчедът ми с крила на прилеп, когото държим в таванската стаичка. Флеш Гордън и Бък Роджърс са ми братя и приятели. Това е моето потекло. Като се прибави естествено и фактът, че по всяка вероятност Мери Уулстънкraft, авторката на «Франкенщайн», ми е майка. Та със семейство като това какво друго можеше да излезе от мен, освен един автор на най-невероятни измислици и научно-фантастични разкази?“

И така, нека пресечем нишките на двата му произхода и да видим какво ще излезе. Не, тук не става дума за гадания, за игри на въображението, нито за каквито и да било шарлатанства. Тук става дума просто за проследяване на фактите. Момчето Рей Бредбъри е късметлия: то е само шестгодишно, когато през 1926 започва да излиза списанието на американския инженер Хуго Хернсбек „Емейзинг сториз“, първото списание в света за научна фантастика. То, естествено, е негов редовен читател. Едва ли тоя факт е без значение за по-нататъшната му съдба. Друг един факт — десетина години по-късно, вече в Лос Анжелос, където се е преселило семейството му — наистина е съдбовен: негов приятел го завежда на поредната сбирка на местните любители на научната фантастика. И ето, в януарската книжка за 1938 на списанието на клуба, наречено не дотам сполучливо „Въображение“ — поне на български не звучи добре като за име на списание — се появява разказът „Дилемата на Холербохен“. Това е литературният дебют на Рей Бредбъри. Авторът е едва 17-годишен, още голоблад юноша, но в разказа му, съвсем зрял, се съдържат всичките тенденции на бъдещото развитие на писателя: и проблемата за нравствения избор, и вярата в безграничността на човешкия разум, и начините за победа над смъртта. Младият човек безгранично вярва в

науката и техниката; печата разкази из пресата; сам основава списанието „Футурия Фантазия“. Негово дълбоко схващане е, че властта трябва да се предаде в ръцете на учените, за да се ускори световният прогрес; но междувременно започва Втората световна война, излизат наяве модерните химически оръжия, германските ракети, американската атомна бомба; налага се дълбока преоценка за ролята, възможностите и владееенето над науката и техниката. Последва десетилетие на идеологическа ориентация, на внимателен анализ на обществените процеси, на овладяване на писателското майсторство. Краят на това десетилетие завършва с публикацията на книгата, която изведнъж го прави световноизвестен, тя се нарича „Марсиански хроники“ (1950).

И макар далеч не всичко, създадено от перото на Рей Бредбъри да е преведено на български, вече навлизаме в познати води.

В „Марсиански хроники“ Рей Бредбъри е ярък политически писател. Не случайно те са преведени едва ли не на всички езици. Различни са подбудите, които водят човека от превърнатата в модерен погреб от средства за пълно самоунищожение Земя към Марс: едни бягат тъкмо от застрашаващата изстребителна война, други идват да търсят приключението, характерно за овладяването на всеки нов свят, те са романтици, трети пристигат, за да превърнат и тоя нов свят — за ужас на бегълците от първата група — в... термоядрен арсенал. Разбира се, това са само примери, те далеч не изчерпват проблематиката на книгата. Всичко тук е алегория, всичко тук е предупреждение, всичко тук е... прекалено американско. Дори има такава ситуация: негрите от Южните щати, в търсене на социално равенство, се изселват на Марс, случаят просто плаче да направиш извода, че белият и черният човек са били, са и ще си останат разделени завинаги, но ето че със следващата ракета пристигат... бели, търсещи спасение от собствения си модерен ад.

В романа „451° по Фаренхайт“ разобличаването на буржоазния нравствен идеал може би е доведено до крайния възможен предел. „Аз не зная нищо по-важно на света от Човека с главна буква“ — ще каже Рей Бредбъри другаде, преди или подир тоя роман, — но тук буржоазната идеология го е ерозираща до „овек“ („човек“ без никаква буква), който хладно, систематично и бездушно унищожават книгите, изгаря ги на клада, защото те... предразполагат към размисъл, твърде

опасен за технократското общество. „Човекът винаги е по-малък от собствената си мечта — ще каже Рей Бредбъри пак другаде, преди или подир тоя роман, — следователно, ако машината може да вълпелти човешката мечта, тя е по-значителна и по-голяма от него самия.“ И логично, и безпощадно, и страшно. И — струва ми се — не е трудно да се досетиш кои опожариха собствения му дом, на един хълм близо до Лос Анжелос, нито пък защо го сториха.

Разказите, събрани в сборника „Здравей и сбогом“ (говоря за българското издание, където са подбрани от сборниците му от две десетилетия: „Разчертания човек“ (1951), „Р означава Ракета“ (1962), „Възпявам електрическото тяло“ (1969) и „Б означава Безкрай“ (1972) и не следват естествената си хронология) биха ни отнели неоправдано много като за случая място, ако вземем да ги анализираме поотделно, един по един, но не е възможно да не отбележим с *nota bene* нещо твърде важно: тук за първи път за българския читател се появяват Том и Дъглас.

Том и Дъглас са две момчета, двама братя, главните герои на романа „Вино от глухарчета“. На пръв поглед това е най-ясната книга на Рей Бредбъри. Някои дори я окачествяват като автобиографична. Но — според мене — тя е най-трудната му книга. Да откриеш света, или иначе казано, да откриеш, че си част от света: ето темата ѝ. Пределно ясно, пределно трудно за осъществяване, най-добре го знае оня, който се е опитвал по някакъв начин. Единствено детето е способно да възприеме Това Наоколо като Цяло, възрастните губят безвъзвратно това почти мистично усещане. Рей Бредбъри ни го подарява чрез книгата си. Прави го по най-простия и естествен начин: връща ни в детството ни, в едно обикновено лято, където една обикновена паяжина, един отбрулен лист, една откосена тревичка наистина са частички от организма на Вселената, където стогодишните старци са истински машини на времето, а един допотопен телефон с жужащите в слушалката му гласове срива всякакви пространства. Книгата е позната на българския читател, излишно е да му я припомням, но не е излишно да припомня нещо друго: тоя Рей Бредбъри от „Вино от глухарчета“ вече не е оня Рей Бредбъри от „Марсиански хроники“. Политикът е отстъпил място на философа. Иначе и тук всичко е алегория, и тук всичко е предупреждение, и тук всичко е... прекалено американско. Само че от друго, много по-тънко, много по-фино, много

по-деликатно естество. Не знам дали политикът се е обезверил, за да отстъпи място на философа, не знам дали просто е казал всичко, което е имал за казване, и затова е друг, не знам дали просто е помъдрял... Неотдавна случаят ме заведе по тия места; като пресичах река Делавар, внезапно си спомних за мъжествените индианци и трапери на Джеймз Фенимор Купър, после като слизах на юг, се отбих в родния дом на Едгар Алън По, после като се изкачвах на север, си спомних за Том и Дъглас с широко отворените очи. Тогава още не бях чел „Дървото на вси светии“. Но бях чел изповедните думи на Рей Бредбъри: „Вие, които четете, и аз, който пиша, сме едно и също. Младият човек, заключен в мен, дръзна да напише тези истории за ваше удоволствие. Ние се срещаме на обикновената земя на един необикновен век и разменяме даровете си от мрак и светлина, хубави и грозни мечти, простичка радост и не толкова проста болка.“

Думи, достойни за сбогуване.

Но защо сбогуване? Нали би трябвало темата ни да е „Дървото на вси светии“? Слабост ли е това, или някакъв трик, или най-обикновена пладнешка измама?

Може би от всичко по малко, може би нещо съвсем друго, може би просто приятелски жест.

Я си представи, скъпи ми читателю, че взема — както в оня анекдот, дето заядливата служителка пошепнала на ухото на зрителя, дошъл да гледа криминален филм, името на убиеца, — представи си, че взема, та обезсмисля прочита ти на тая книга с тълкуванията си, какво ще остане тогава от приключенията на Том Скелтън, на момчетата, на оня, дето ще им каже: „Нощ и ден. Лято и зима. Сеитба и жътва. Живот и смърт. Ето това всичко, взето заедно, е празникът на вси светии... И тогава започвате да живеете по-дълго, да изтръгвате от смъртта повече време и пространство, да забравяте страха, докато на края оставите само един специален ден всяка година, когато си спомняте за нощта и зората, за есента, раждането и смъртта... Такава е крайната сметка. Преди хиляда, преди сто години на това или на друго място, но така или иначе празникът си остава винаги същият...“ Тия думи са към края на книгата. Те са и нейният ключ.

А иначе тая история е едно приключение на духа, и то не какво да е, а продължение на приключенията на духа на Том и Дъглас.

И тогава, когато запитаме заедно с Том Скелтън: „Кой сте вие, мистър Саван?“ — а той е Оня, дето води момчетата през цялата книга — неговият отговор: „Предполагам, че знаеш, момчето ми, предполагам, че знаеш!“ — няма да ни озадачава.

ПРАЗНИКЪТ НА ВСИ СВЕТИИ.

Крадешком. С котешки стъпки. Скришом и тихомълком. Но защо? С каква цел? Как! Кой? Кога! Кога е започнало всичко това?

— Не знаете, нали? — пита Черупко Ребров Погребален Саван и се катери по купа листа под Дървото на вси светии. — Наистина не знаете!

— Ами — отвърща Том Скелета — тъ-тъ-тъ... не. Дали е станало...

В Египет преди четири хиляди години, на годишнината от голямата смърт на слънцето?

Или милион години преди това, край нощните огънове на пещерните хора?

Или в Англия на друидите при съсъка на косата в ръцете на Самин? Или сред вещиците, пръснати из цяла Европа — тълпи от магьосници, бродници, чародеи, демони, дяволи?

Или високо над Париж — там, където странни създания са застинали в камъка, във водоливниците на Парижката света Богородица? Или в Мексико, в гробищата, изпълнени със светлина от свещи и с мънички захарни човечета на El Dia de los Muertos — Деня на мъртвите? Или къде другаде?

Хиляди усмивки от тиквени фенери гледат от Дървото на вси светии и два пъти по хиляда току-що изрязани очи блестят, примигват и смигат, когато Саван повежда осемте търсачи на фокуси и радости — не, девет. Но къде е Пипкин? И така, на пътешествие, понесени от листа, литнали с хвърчило, възседнали метли, за да разгадаят тайната на Празника на вси светии. И те наистина я разгадават.

— Е — пита Саван в края на пътуването, — кое от двете беше? Фокус или Радост?

— И двете! — признават всички. Надяваме се и вие ще се съгласите.

*С любов на
МАДАМ МАН'А ГАРО-ДОМБАЛ,
която срещнах преди
двадесет и седем години
в полунощ в гробището
на остров Ханисио в езерото Паскуаро,
Мексико и за която си спомням
всяка година в
Деня на мъртвите*

ГЛАВА 1

Един малък град край малка река и малко езеро в малък северен край на щат в Средния запад. Наоколо нямаше толкова много пустош, та да не можеш да видиш града. От друга страна обаче, нямаше толкова много град, та да не можеш да почувствуващ, докоснеш и помиришеш пустошта. Градът беше пълен с дървета. И със суха трева и мъртви цветя — сега, когато бе дошла есента. И с огради за прескачане, с тротоари за пързаяне и с обширна клисура за премятане и крещене. И беше пълен с...

Момчета.

И бе следобедът преди Празника на вси светии.

И всички къщи залостени срещу мразовития вятър.

И градът препълнен със студено слънце.

Изведнъж обаче денят изчезна.

Нощта се измъкна изпод всяко дърво и се разпростря.

Зад вратите на всички къщи се дочу припкане на миши крачка, сподавени викове, пробягваща светлина.

Зад една врата Том Скелтън, тринадесетгодишен, спря и се заслуша.

Вън вятърът, сгушен във всяко дърво, закръстосва тротоарите с нечути стъпки на множество невидими котки.

Том Скелтън потрепера. Всички разбираха, че вятърът тази нощ не бе какъв да е, а мракът бе пропит с необикновено усещане, тъй като е навечерието пред Празника на вси светии. Всичко сякаш бе изрязано от някакво меко черно, златно или оранжево кадифе. От хиляди комини пуфтяха струйки дим като пера на погребално шествие. От прозорците на кухните се носеха два вида миризма на тиква: на разрязани тикви и печени баници.

Виковете зад залостените врати ставаха все по-ожесточени с прелитащите сенки на момчета край прозорците. Полуоблечени момчета с боя на бузите — тук гърбушко, там гигант в среден ръст.

Таваните все още бяха преравяни, старите ключалки чупени, а старите корабни сандъци — изтърбушвани в търсене на костюми.

Том Скелтън си сложи костите.

Засмя се при вида на гръбначния стълб, гръдния кош и капачките на коленете, всички пришити в бяло върху черен памучен плат.

Щастливец! — помисли си той. — Какво име само носиш! Том Скелтън. Разкошно за такъв празник. Всички те наричат Скелетън. Затова какво си слагаш?

Кости.

Тряс! Осем врати се затръшнаха.

Осем момчета едно след друго извършиха красиви скокове над саксии, перила, мъртва папрат, храсти и се приземиха на утъпканите поляни пред домовете си. Препускайки, летейки, те грабваха някой последен чаршаф, нагласяваха някоя окончателна маска, бореха се с чудновати гугли или перуки и крещяха срещу вятъра, който подемаше и засилваше телата им, доволни от него, или проклинайки го с момчешки клетви, когато маските падаха, увисваха отстрани или затъкваха носовете им с муселинова миризма като топъл кучешки дъх. Или просто даваха простор на първичната радост, че са живи и са навън през тази нощ, да затегли дробовете им и да настрои гърлата им за викане, викане и... виииикане!

Осем момчета се сблъскаха на една пресечка.

— Ето ме: Вещица!

— Първобитен човек!

— Скелет! — това беше Том, ликуващ под костите си.

— Водоливник!^[1]

— Просяк!

— Самата смърт!

Тряс! Всички се отдръпнаха след сблъскването — щастливи, разкривени и оплетени под уличната светлина. Разлюляната на вятъра електрическа лампа заприлича на камбана в катедрала. Плочите на улицата се превърнаха в дъски от палубата на пъян кораб, килнати и потопени в мрак и светлина.

Зад всяка маска имаше момче.

— Ти кой си? — посочи Том Скелтън.

— Не се казва. Тайна! — извика Вещицата с преправен глас.

Всички се засмяха.

— Ти кой си?

— Мумия! — извика момчето, увито в пожълтели древни одежди, подобно на огромна пура, закрачила гордо по тъмните улици.

— А ти? ...

— Няма време! — каза някой скрит зад още една загадка от муселин и боя. — Фокус или радост!

— Дааа!

С писък, вой и с радостта на злокобни духове те побягнаха по всичко друго освен по тротоарите, извисявайки се над храсти и почти помитайки скимтящи кучета. Но по средата на бягането, смеха и лаенето изведнъж сякаш ги задържа някаква огромна ръка от нощ, вятър и лошо предчувствие и те спряха.

— Шест, седем, осем.

— *Не може да бъде.* Брой отначало.

— Четири, пет, шест...

— Трябва да сме девет! Някой липсва!

Взеха да седушат един друг като уплашени зверове.

— Пипкин го няма!

Как разбраха? Нали всички бяха скрити зад маски? И все пак, и все пак...

Усетиха отсъствието му.

— Пипкин! Та той не е пропускал този Празник от милион години! Момчета, това е ужасно! Хайде!

Широк завой — и с кучешки тръс и криволичене те се завъртяха и запускаха по средата на калдъръмената улица, запокитени като листа пред буря.

— Ето я къщата му!

Спряха рязко. Насреща бе къщата на Пипкин, но без достатъчно тикви по прозорците, без достатъчно царевични стебла на верандата, без достатъчно привидения, надничащи зад тъмното стъкло на стаята високо в кулата.

— Гледай ти — каза някой, — ами ако Пипкин е *болен*?

— Тогава няма да има никакъв Празник.

— Никакъв Празник — захленчиха всички. Тогава някой хвърли киселица към външната врата на Пипкин. Чу се леко тупване като заек, който скоква в бяг.

Зачакаха, кой знае защо тъжни, кой знае защо объркани. Мислеха си за Пипкин и за Празника, който щеше да се окаже гнила тиква с угаснала свещ, ако... ако... ако... не дойдеше Пипкин.

Ела, Пипкин. Ела и *спаси* нощта!

[1] Капчук, включен в архитектурната декорация на сграда, обикновено във формата на гротескно животно или фантастично създание. *Б. пр.* ↑

ГЛАВА 2

Защо чакаха така изплашени едно малко момче?

Защото...

Джо Пипкин бе най-великото момче на всички времена. Най-славното момче, някога падало от дърво и тържествуващо след това. Най-чудесното момче, някога препускало победно по пистата и виждайки приятелите си на цяла миля някъде отзад, препъвало се и падало в очакване да бъде застигнато, и след като се е изравнило, рамо до рамо с тях, е пресичало лентата на победителя. Най-веселото момче, претърсвало всички обитавани от духове труднодостъпни къщи в града и връщало се, за да съобщи за тях и да събере всички хлапета, за да кръстосват сутерените, да се катерят по бръшляна на каменните стени и да срутят с викове комините, да пръскат водата от покривите с дюдюкане, маймунски танци и рев на шимпанзета. В деня, в който Пипкин се роди, всички бутилки с портокалов сок и сода на света се запениха, весели пчели се зароиха по полята и зажилиха момите. На рождения му ден в средата на лятото езерото изскачаше от бреговете си и се връщаше с висока отливна вълна от момчета, с гигантски скок от тела и грохот на смехове.

Призори, както си спите в леглото, чувате птиче почукване на прозореца. Пипкин.

Подавате глава навън в чистия като снежна вода летен утринен въздух.

Там сред росата на ливадата зайчи следи показват къде само преди миг не дузина, а само един заек е обикалял и белязал навсякъде с кръстчета във възторг и възхвала на живота, носейки се над плетове, кастрейки папрати, газейки детелини. Следите приличат на линиите на разпределително железопътно депо. Милион следи в тревата, но никакъв...

Пипкин.

Но ето го, показва се като див слънчоглед в градината. Голямото му кръгло лице засиява с ново слънце. Очите му святкат с морзови

сигнали:

— Бързайте! Още малко и ще свърши!

— Кое?

— Днес! Сега! В шест сутринта! Гмурнете се! Потопете се в него!

Или:

— Това лято! Преди да се усетите — и тряс! Отишло си е! Бързо! И потъва сред слънчогледите, за да изникне по-нататък.

О, Пипкин, скъпи Пипкин, най-чудесното, най-прекрасното от всички момчета!

Никой не знаеше как успява да тича толкова бързо. Гуменките му бяха праисторически. Оцветени в зелено от тътрузене из горите, в кафяво от преходи по време на жътва през септември, зацапани с катран от бягане по докове и плажове с пристигащи въглищарски шлепове, жълти от нехайни кучета и пълни с клечки от катерене по огради. Дрехите му бяха дрехи на плашило, разнасяни цяла нощ от кучетата, на които бяха давани назаем за разходки из града, със следи от дъвкане по маншетите и от падане по седалището.

Косата му? Косата му беше огромна таралежова четина от ярки кафяворуси кинжали, настръхнали във всички посоки. Ушите му — чиста проба прасковен мъх. Ръцете му — превърнати в ръкавици от праха и приятната миризма на еърдейли^[1], мента и на праскови, крадени от далечните овощни градини.

Пипкин. Събирателно име за надпрепусквания, миризми и всякакви неща; образ на всички момчета, които някога са бягали, падали, ставали и наново побягвали.

Никой никога не го бе виждал да седи спокойно. Трудно бихте си го спомнили на един чин за един час в училище. Последен влизаше в училищната сграда и пръв излиташе като куршум от нея, когато удареше звънецът.

Пипкин, милият Пипкин.

Който пееше с фалцет, свиреше на листо и мразеше момичетата повече, отколкото ги мразеха всичките момчета в бандата, взети заедно.

Пипкин, чиято ръка на рамото ви и тайнственият шепот за извършените през деня велики дела ви бяха сигурна опора срещу всяко зло.

Пипкин.

Бог ставаше рано само и само да види как Пипкин ще изскочи от къщи като един от онези хора при дъждомерите. А времето беше винаги хубаво там, където беше Пипкин.

Пипкин.

Те стояха пред къщата му.

Всеки момент вратата ще се разтвори широко. Пипкин ще излети сред вихър от огън и дим. И Празникът НАИСТИНА ще започне! Ела, Джо, ела, Пипкин, шепнеха те, ела!

[1] Порода кучета — *Б. пр.* ↑

ГЛАВА 3

Външната врата се отвори.

Пипкин излезе.

Не излетя. Не изтрещя. Не експлодира.

Излезе.

И слезе по алеята да посрещне приятелите си.

Без да бяга. И без маска! Без маска!

Вървеше — направо като старец.

— Пипкин! — викнаха те, за да прогонят тревогата си.

— Здравей, банда — каза Пипкин.

Лицето му беше бледо. Направи опит да се усмихне, но очите му бяха странни. Държеше се за кръста от дясната страна, сякаш там имаше цирей.

Всички се загледаха в ръката му. Той я отпусна.

— Е — каза вяло, — готови ли сме да тръгнем?

— Да, но *ти* май не си готов — каза Том. — Да не си болен?

— На Празника? — каза Пипкин. — Занасяш ли се?

— Къде ти е костюмът? ...

— Вървете, аз ще ви настигна.

— Не, Пипкин, ще те чакаме да...

— Вървете — Пипкин каза това бавно, а лицето му сега изглеждаше смъртно бледо. Ръката му отново бе на кръста.

— Да не те боли коремът? — попита Том. — Каза ли на вашите?

— Не, не мога! Те ще... — от очите му бликнаха сълзи. — Нищо ми няма, казвам ви. Слушайте. Вървете направо в клисурата. Направо в Къщата, чувате ли? В дома на сенките, ясно ли е? Там ще се видим.

— Заклеваш ли се?

— Заклевам се. Тогава ще видите и костюма ми.

Момчетата започнаха да се изнизват. Пътном го докосваха по лакътя, потупваха го по гърдите или прекарваха кокалчета по брадичката му в лъжливо предизвикателство.

— Добре, Пипкин. Щом е твърдо...

— Твърдо — той свали ръката си от кръста. Лицето му за миг поруменя, сякаш болката бе изчезнала. — По местата. Готови. Старт!

Когато Джо Пипкин каза „старт“, те тръгнаха. Побягнаха.

Пробягаха половината квартал и видяха Пипкин, застанал горе, да им маха.

— Побързай, Пипкин!

— Ще ви стигна! — извика той отдалече.

Нощта го погълна.

Те бягаха. Когато отново погледнаха назад, бе изчезнал.

Затръшваха врати, крещяха фокус или радост, а хартиените им кесии започнаха да се пълнят с невероятни лакомства. Препускаха със залепнали от розова дъвка зъби. Бягаха с червен восък по устните, от който лицата им светеха.

А хората, които ги посрещаха на прага, приличаха на бонбонени двойници на техните собствени майки и бащи. Сякаш въобще не си бяха излизали от къщи. Твърде много благодетелство се излъчваше от всеки прозорец и портал. А това, което им се искаше да чуят, бе огненият съсък на дракони в мазето и затръшването на крепостни врати.

Така, все още поглеждайки назад към Пипкин, те достигнаха края на града — мястото, където цивилизацията се губеше в мрак.

Клисурата.

Клисурата, пълна с най-разнообразни звуци, с прокрадващи се катраненочерни поточета и рекички, със сенки от есени, изтъркулили се в огън и бронз и угаснали преди хиляда години. Това дълбоко място раждаше гъба-мухоморка, крастава жаба, речен рак и паяк. Под земята имаше дълъг тунел, в който се отцеждаха отровни води и ехото никога не преставаше да зове Ела Ела Ела, а ако отидеш, оставаш там навеки, навеки — кап, кап, навеки, луташ се, втурваш се, бягаш, шепнеш и никога не излизаш, никога вече, не... не...

Момчетата се наредиха на ръба на мрака, с поглед, отправен надолу.

И тогава Том Скелтън, изтръпнал под костите си, свирна през зъби, както когато вятърът нахлуе нощем през мрежата на прозореца в спалнята.

— А, значи *там* Пипкин ни казваше да отидем! — посочи той.

После изчезна.

Всички погледнаха в същата посока. Видяха дребната му фигура да се спуска бързо по прашната пътека надолу към сто милиона тона нощ, натъпкани в този грамаден тъмен кладенец, в това усойно мазе, в тази прелестно страшна клисура.

С викове се втурнаха след него.

Мястото, на което бяха застанали, опустя.

Градът бе изоставен да се измъчва с прекалената си благост.

ГЛАВА 4

Те се впуснаха стремглаво надолу през клисурата със смях и бутане — само лакти и глезени, пара от пръхтене и блъскане, за да спрат в куп тела, когато Том Скелтън спря и посочи пътеката.

— Ето — прошепна той. — Ето *единствената* къща в града, където си струва да се отиде на Празника! Ето я!

— Аха! — казаха всички.

Защото това бе самата истина. Къщата беше специална, чудесна, висока и мрачна. Трябва да имаше хиляда прозореца, всичките блещукащи със студени звезди. Сякаш бе издялана от черен мрамор вместо от греди, а вътре? Кой би отгатнал колко са вътре стаите, залите, мазетата и таваните. Горни и долни тавани, някои по-високи от останалите, други по-препълнени с прах, паяжини, прастари листа и злато, заровено и закътано така високо в небето, че никоя стълба в града не би го стигнала.

Къщата кимаше с кулите си, канеше с плътно затворените врати. Пиратските кораби са прелест. Старинните фортове са благодат. Но една къща, една *обитавана от сенки* къща в навечерието на вси светии? Осем малки сърца туптяха в абсолютна буря от възторг и одобрение.

— Хайде.

Те вече се тълпяха на пътеката. На края се изправиха пред олющена стена и се загледаха нагоре към старата къща. Нагоре към високия връх като на гробница. Защото точно на такъв приличаше. Внушителният, подобен на планински връх на замъка бе осеян с нещо, което напомняше черни кости или железни пръчки, и с множество комини, които бълваха димните сигнали на три дузини огньове в саждиви камини, скрити далеч долу, в мрачните недра на това чудовищно място. С всичките тези комини покривът приличаше на огромно гробище, където всеки комин сочеше гроба на някакъв древен бог на огъня, на някоя чародейка на парата, пушека и проблясващите искри. Точно когато гледаха, някъде около четири дузини димоходи

блъвнаха мрачен облак от сажди, който още повече затъмни небето и угаси няколко звезди.

— Момчета — каза Том Скелтън, — Пипкин явно знае какво говори.

— Да, знае — съгласиха се всички.

Запълзяха по обрасла с плевели пътека към порутената веранда.

Том Скелтън пръв докосна с мършавия си крак най-долното стъпало. Момчетата зяпнаха учудени от смелостта му. И едва тогава вкупом, в плътен пакет от изпотени и потръпващи тела всички заизкачваха верандата сред яростните писъци на дъските отдолу. Всеки изпитваше желание да се отдръпне, да се обърне кръгом, да побегне, но се виждаше притиснат от момчето отзад, отпред или отстрани. И така, подала тук-там по някой псевдопод, грамадната амеба от потящи се момчета се наклони напред, побягна и спря пред външната врата, висока колкото ковчег и двойно по-тясна.

Един дълъг миг останаха пред нея, протегнали тук-таме ръка като крак на огромен паяк, която още малко и ще завърти студената топка или ще достигне мандалото отгоре. В същото време дървеният под на верандата се огъваше и потъваше, заплашвайки при всяко движение да поддаде и да ги запрати в някаква бездна с хлебарки. Всяка дъска, настроена на „ла“, „фа“ или „до“, щом я докоснеха тежките обувки, изпълняваше необикновената си партия. И ако бяха имали време и беше пладне, щяха да изпълнят танца на мъртвеца или ръченицата на скелета, защото кой би устоял пред една такава стара веранда, която подобно на гигантски ксилофон само чака да скочите отгоре ѝ, за да запее?

Те обаче си мислеха за друго.

Хенри-Ханк Смит (защото това бе именно той), скрит в черния си костюм на вещица, извика:

— Гледайте!

И всички погледнаха към мандалото на вратата. Ръката на Том го докосна разтреперана.

— Мандалото Марли!

— Какво?

— Нали знаете — Скруудж и Марли, коледната песен! — прошепна Том.

И наистина мандалото на външната врата имаше вид на човек със страхотен зъбобол — с превързана буза, смачкана коса, изскочили зъби и див поглед. Марли, ням като пън, приятелят на Скруудж, обитателят на задгробните земи, осъден да броди по тази земя, докато...

— Чукай — каза Хенри-Ханк.

Том Скелтън хвана хладната и зловеща челюст на Марли, повдигна я и я пусна.

Всички подскочиха при сътресението!

Цялата къща се раздруса. Кокалите ѝ застъргаха. Засноваха привидения и прозорците изцъклиха ужасни очи.

Том Скелтън се метна като котка към парапета и се втренчи.

На покрива се въртяха невиджани ветропоказатели. Двуглави петли се обръщаха на порива на вятъра. Водоливник на западния край на къщата изригваше през ноздрите си чифт струйки прах. А надолу по дългите тресящи се змиевидни улуци на къщата, след като поривът отмря и ветропоказателите спряха да се въртят, по тъмната трева с внезапен порив изпопадаха блуждаещите есенни листа и паяжини.

Том се обърна да види тръпнещите прозорци. Лунни отблясъци трептяха по тревата като ята подплашени сребърни рибки. После външната врата се разтреси, топката се завъртя, мандалото Марли направи гримаса и вратата широко се разтвори.

Вихърът при внезапното отваряне почти събори момчетата от верандата. С викове те се заловиха един друг за лактите.

После мракът в къщата си пое дъх. През зейналата врата вихърът засмука навътре. Затегли и завлачи момчетата по верандата. Трябваше да се наклонят назад, за да не бъдат изскубнати и хвърлени в дълбокото мрачно преддверие. Бореха се, крещяха, залавяха се за перилата. Тогава изведнъж вихърът утихна.

Сред праха се раздвижи мрак.

Далече отвътре някой идваше към вратата. Който и да бе, дрехите му сигурно бяха черни, защото не се виждаше нищо освен бледо бяло лице, което се носеше във въздуха.

Една злокобна усмивка приближи и увисна на рамката пред тях.

Зад усмивката се криеше в сянка висок мъж. Отсреща ги гледаха очите му — иглени връхчета от зелен пламък сред катранените кладенци на очните вдлъбнатини.

— Е — каза Том, — ъ-ъ... фокус или радост?

— Фокус? — каза усмивката в мрака. — Радост?

— Да, сър.

Вятърът някъде в комина засвири на флейта стара песен за времето, мрака и далечните земи. Високият мъж затвори усмивката си като блестящо джобно ножче.

— Никаква радост — каза той. — Само фокус!

Вратата се *затръшна!*

Къщата изтрещя сред порои от прах.

Прах отново заизригва от улука на валма, подобни на пухкави котки.

Прах забълва от отворените прозорци. Прах заиздишва от дъските на верандата под нозете им.

Момчетата се взряха в здраво залостената външна врата. Мандалото Марли сега не се чу мереше, а се усмихваше злокобно.

— Какво искаше да *каже?* — попита Том. — Никаква радост — само фокус?

Когато заобикаляха къщата откъм задната страна, те бяха слисани от звуците, които тя издаваше. Цяла бъркотия от шепот, скриптене, скърцане, скимтене и мърморене, а нощният вятър имаше грижата всичко това да се чуе. При всяка стъпка на момчетата грамадната къща се накланяше към тях с приглушени стонове.

Заобиколиха я отзад и спряха.

Защото там имаше едно дърво.

Каквото никога не бяха виждали в живота си.

По средата на огромен двор зад ужасно странната къща. Издигаше се на около сто стъпки над земята — по-високо от най-високите покриви, и истинско, с кръгла корона, добре разклонено и цялото покрито с богата гама от червени, кафяви и жълти есенни листа.

— Я — прошепна Том, — я погледнете. Какво има там *горе?*

Защото по дървото бяха накачени тикви с най-различни форми и размери, с багри и полутонове от мръсно жълто до ярко оранжево.

— Тиквено дърво — каза някой.

— Не — каза Том.

Вятърът задуха сред високите клони и леко залюля блестящия им товар.

— Дървото на вси светии — добави Том. И беше прав.

ГЛАВА 5

Тиквите по дървото не бяха какви да са тикви. Върху всяка бе изрязано лице. Всяко лице различно. Всяко око по-странно от предишното. Всеки нос по-необикновен. Всяка уста усмихната по непознат грозен начин.

На това дърво трябва да имаше хиляда тикви, окачени високо на всеки клон. Хиляда усмивки. Хиляда гримаси. И два пъти по толкова свирени, смигащи, примигващи и злюбни, току-що изрязани очи.

И докато момчетата ги гледаха, се случи нещо неочаквано...

Тиквите започнаха да оживяват.

Една по една, в кухнята вътрешност отначало на най-долните и най-близките взеха да се запалват свещи. Ето тази тук, после там, онази другата, още една по-нататък — все по-нагоре и по-нашироко — три тикви тук, седем още по-нависоко, дванайсет скупчени оттатък; в сто, петстотин, хиляда тикви се запалиха свещи, осветиха се лицата и грейна огън в квадратни, кръгли или необичайно коси очи. Пламък се застича в зъбати уста. Искри заизскачаха от изрязаните в зрелия плод уши.

Отнякъде два, три, а може би четири гласа зашепнаха и запяха някаква монотонна песен или стар моряшки припев за морето, времето и земята, които се обръщат и заспиват. Улиците заиздухваха прах от паяци:

Огромно, блестящо...

От комина на покрива се изви глас:

*... Огромно, блестящо, блестящо, което
в нощта срещу Празника скрива небето...*

Някъде от разтворените прозорци се понесоха паяжини:

*По-чудовищна гледка не знаете вие —
Дървото в нощта срещу всички светии...*

Свещите запримигнаха и запламтяха. Вятърът свиреше ту навътре, ту навън от устата на тиквите и припяваше:

*В червено и злато — листата догарят,
тревата е суха, годината стара
умира, но нейния жив плод качете —
съзвездия свеци в Дървото да светят!*

Том усети, че устата му зашава като мишле в желанието да запее:

*Въртят се фенери и свещите греят,
листенца-мишлета в хладината лудеят,
рояк от усмивки във тебе е вперен
от Дървото с надвиснали тикви-фенери;
на котка усмивката или на звяра,
усмивка на прилеп, на вещица стара,
на жътваря със страшния налог отнесен —
всеки лик на Дървото е горе провесен.*

От устата на Том сякаш се процеждаше дим:

— Дървото на вси светии... Всички момчета зашепнаха:

— Дървото... на вси светии... После настъпи тишина.

И сред тишината последните тройки и четворки свеци по Дървото на вси светии лумнаха като титанични съзвездия, вплетени в черните клони и надничачи отгоре през вейките и свитите листа.

Дървото се превърна в огромна внушителна усмивка.

И последните от тиквите сега бяха запалени. Въздухът около Дървото бе топъл като дъх на циганско лято. Дървото издишваше

върху тях саждив дим и мирис на сурова тиква.

— Гледай ти! — каза Том Скелтън.

— Хей, що за място е това? — попита Хенри-Ханк, Вещицата. — Искам да кажа, първо, тази къща, този човек, който не иска радост, само фокуси, сега пък? ... Никога не бях виждал такова дърво. Сякаш е коледно, само дето е по-голямо и с всичките тези свещи и тикви. Какво означава? Какъв празник?

— Празник! — прошептя отнякъде необхватен глас, може би от някое саждиво духало в комина, а може би в същия този миг всички прозорци на къщата се отвориха като уста зад тях, плъзнаха се нагоре, после надолу^[1] и произнесоха думата „Празник!“ с въздишка от мрак. — Да — чу се гигантският шепот, от който свещите в тиквите затрептяха. — ... Празненство!...

Момчетата наскачаха.

Но къщата бе безмълвна. Прозорците затворени и обрамчени в езеро от лунна светлина.

— Последният е баба! — извика Том ненадейно. Очакваше ги дар от листа като жарава, като старо злато.

И момчетата хукнаха, за да се гмурнат в огромния чудесен куп есенно съкровище.

Но в момента, в който се гмуркаха, за да изчезнат с викове, крясъци, блъскане и падане под хрупкавото гъмжило от листа, усетиха някакво исполинско засмукване, някакво захващане на въздух. Изкрепяха и отскочиха, сякаш шибнати от невидим камшик.

Защото от купа листа видяха да се протяга една-единствена бяла ръка на скелет.

А след нея — ухилен бял череп, до преди малко скрит, но сега показал се целият навън.

И това, което до преди малко бе прелестен вир от дъбови, брястови и тополови листа за гмуркане, потъване и криене, сега се превърна в последното място на света, на което момчетата биха желали да бъдат. Защото бялата ръка на скелета се устремяваше нагоре. А пред очите им се надигаше и кръжеше белият череп.

И те изпопадаха по гръб, като се блъскаха и в паниката си изкарваха въздуха и на края в обезумяла маса от тела се проснаха на

земята, загърчиха се и заскубаха тревата, за да се освободят, изкатерят и избягат.

— Помощ! — завикаха.

— О, да, помощ — каза черепът.

Последваха изблици от смях и те още повече се смразиха, когато ръката на скелета се протегна, обхвана бялото лице на черепа, дръпна го надолу и го... обели!

Момчетата запремигаха под маските си. Челюстите им увиснаха, макар никой да не можеше да ги види как увисват.

Огромният мъж в черни дрехи се заиздига изпод листата — все по-нависоко и нависоко. Израсна като дърво. Простря клони-ръце. Застина пред самото Дърво на вси светии, а протегнатите му ръце с дълги бели кокалести пръсти се окичиха с гирлянди оранжеви кълба от огън и пламтящи усмивки. Очите му бяха плътно затворени, а смехът му гърмеше. Устата му зееше широко и изригваше есенен вятър.

— Никаква радост, момчета, не, не радост! Фокус, момчета, фокус! Фокус!

Те лежаха в очакване на земетресението. И то дойде. Смехът на грамадния мъж обхвана земята и я разтърси. Раздрусването премина по костите и излезе през устата им. Излезе във вид на още смях!

Те наскочаха замаяни сред останките от разпиления куп листа. Допряха маските си и почувствуваха как горещият въздух изскача на малки тласъци отекваща радост.

После погледнаха към мъжа, сякаш да потърсят обяснение за учудването си.

— Да, момчета, това, *това* беше фокус! Бяхте забравили? Не, никога не сте *знаели*!

И той се облегна на Дървото, разтърсвайки ствола в остатъчни пристъпи на щастие, при което хилядите тикви потръпнаха и пламъците в тях запушиха и затанцуваха.

Сгрени от смеха си, момчетата се изправиха, за да опипат дали нямат нещо счупено. Нямаше им нищо. Събраха се на групичка в очакване под Дървото на вси светии, защото знаеха, че това бе само началото на нещо ново, специално, велико и прекрасно.

— Е — каза Том Скелтън.

— Е, Том — каза мъжът.

— Том? — извикаха момчетата. — Това ти ли си? Том, в маската на скелета, изтръпна.

— Или пък си Боб или Фред, не, не, трябва да си Ралф — каза бързо мъжът.

— Всичките заедно! — въздъхна с облекчение Том и притисна силно маската към лицето си.

— Да, всичките! — казаха момчетата. Мъжът кимна усмихнато:

— Добре тогава! Сега вече знаете нещо за Все светии, което не сте знаели преди. Как ви харесва моят фокус?

— Ама че фокус! — Момчетата взеха да се палят от идеята. Тя изпари всичките им благоразумни мисли и поръси греховен пращец в кръвта им. Почувствуваха я да се върти в тях, докато изби, разгоря очите им, разтегна устните им и показва щастливите им кучешки зъби. — Да, разбира се.

— Това ли правите *Виѐ* на Празника? — попита момчето-вещица.

— Това и нещо повече дори. Но нека ви се представя! Името ми е Саван. Черупко Ребров Погребален Саван. Нещо да ви напомня, момчета? Добре ли звучи?

„Звучи — помислиха си момчетата, — о, само как звучи!...“

Погребален Саван.

— Чудесно име — изрече мистър Саван с гробовен като среднощна църковна камбана глас — И чудесна ноц. С цялата бездънна, мрачна, дива и дълга история на Празника на все светии, която ни очаква, за да ни погълне без остатък.

— Да ни погълне?

— Да! — извика Саван. — Момчета, огледайте се един друг. Ти защо си надянал това лице на череп! А ти, с косата, и ти, облечен като вещица! И ти, ти, ти! — Той посочи всички маски с костеливия си пръст. — Не знаете, нали? Просто сте си сложили тези лица и вехти нафталирани дрехи и сте изскочили, но наистина не знаете защо, нали?

— Е — каза Том с глас на мишле под костенобялата си муселинова премяна. — Ъ-ъ... не.

— Да — каза момчето-дявол, — задайте си въпроса: „Защо аз съм *облякъл* това?“ — той посочи червения си плащ, острите гумени рога и чудесната вила.

— А аз — това — каза призракът, като провлачи дългите си бели гробищни чаршафи.

И всички момчета се зачудиха, докоснаха костюмите си и нагласиха маските си.

— Не искате ли да узнаете? — попита мистър Саван. — Ще ви кажа! Не, ще ви покажа! Дано само имаме време...

— Сега е само шест и половина, Празникът още не е започнал! — каза Том под студените кости.

— Вярно! — каза мистър Саван. — Добре, момчета — да тръгваме!

Той закричи. Те побягнаха.

На ръба на дълбоката тъмна нощна клисура той посочи границата между планините и земята, отдалечена от лунните лъчи и огряна от мътната светлина на странни звезди. Плащът му плющеше на вятъра, а качулката наполовина закриваше и наполовина откриваше почти безплътното му лице.

— Ето там, виждате ли, момчета?

— Какво?

— Непознатата страна. Ето там. Гледайте дълго, гледайте зорко, наслаждавайте се. Миналото, момчета, миналото. Да, то е мрачно и изпълнено с кошмари. Всичко, което някога е създадо Празника на вси светии, лежи заровено там. Ще изкопаете ли костите, момчета? Ще ви стигне ли смелост?

Той се взря в тях с горящия си поглед.

— Какво е *всъщност* Празникът на вси светии? Как се е зародил? Къде? Защо? С каква цел? Вещици, котки, прах от мумии, привидения. Всички те са там, в онази страна, от която никой не се е завърнал. Ще се гмурнете ли в прашния океан, момчета? Ще литнете ли в мрачното небе?

Те преглътнаха с мъка.

— Бихме искали — някой погледна под око, — но... Пипкин, трябва да чакаме Пипкин.

— Да, Пипкин ни изпрати във вашия дом. Не можем да тръгнем без него.

Сякаш в отговор на думите си, те чуха вик от далечния край на клисурата:

— Хей! Тук съм! — обади се слаб глас. Видяха дребничка фигура да стои със запален фенер на далечния край на клисурата.

— От тази страна! — изкрещяха всички. — Пипкин! Бързо!

— Идвам! — чу се в отговор. — Не се чувствавам добре. Но...
трябваше да дойда... Чакайте ме!

[1] Такъв вид прозорец се състои от две части, които се движат
вертикално. *Б. пр.* ↑

ГЛАВА 6

Видяха дребничката му фигура да търчи по пътеката в средата на клисурата.

— О, моля ви, почакайте — гласът започна да се губи. — Не се чувствам добре. Не мога да бягам. Не мога... не мога...

— Пипкин — завикаха всички и замахаха от ръба на скалата.

Фигурата му се смалвяваше, смалвяваше, смалвяваше. Навсякъде край тях се преплитаха сенки. Летяха прилепи. Бухаха бухали. По дърветата се трупаха нощни гарвани като черни листа.

Малкото момче, което тичаше със запаления фенер, падна.

— О — простена Саван. Фенерът угасна.

— О — простенаха всички.

— Запали фенера, Пип, запали го! — извика Том. Стори му се, че видя дребничката фигура да се рови в тъмната трева, опитвайки се да запали светлината. В същия мрачен миг обаче нощта помете всичко. Над пропастта се простря грамадно крило. Много бухали забухаха. Много мишки припнаха и се понесоха сред сенките. Някъде се извършиха милион мънички убийства.

— Запали фенера, Пип!

— Помощ... — проплака гласът му.

Хиляди криле замахаха. Някъде огромен звяр заби въздуха като ехтящ барабан.

Подобно на диапозитиви облаците бяха издърпани и се разкри ясно небе. Показа се луната — огромно око.

Тя погледна надолу към...

Празната пътека:

Пипкин го нямаше.

Далече на хоризонта нещо тъмно се разсипваше, танцуваше и се плъзгаше надалеч в студеното звездно небе.

— Помощ... помощ... — проплака гаснещ глас. После изчезна.

— О — каза тъжно Саван, — лошо. Опасявам се, че нещо го е отвлякло.

— Къде, къде? — заговори едно през друго момчетата, изтръпнали.

— В Непознатата страна. На онова място, което исках да ви покажа. Сега обаче.

— Искате да кажете, че онова Нещо в клисурата — То, Той или каквото и да е, че това е било... Смъртта? Тя грабна Пипкин и го... *отвлече*?!

— Взе го за известно време, по-точно казано, вероятно за да иска откуп — каза Саван.

— Нима смъртта е способна на това?

— Понякога, да.

— О, по дяволите! — Том усети, че очите му се навлажняват. — Пип тази вечер бягаше така бавно, така блед. Пип, не трябваше да излизаш! — извика той към небето, но там бяха само белите облаци, които се носеха като стар пух от привидение, и вятърът — една бистра река от вятър.

Те стояха и трепереха от студ. Гледаха натам, където Мрачното Нещо бе отнесло приятеля им.

— И така — каза Саван, — сега става още по-належащо да ви заведе, момчета. Ако полетим бързо, може би ще хванем Пипкин. Ще грабнем душата му, приготвена от захар за Празника. Ще го доведем обратно, ще го пхнем в леглото, ще го сгреем, ще го спасим. Какво ще кажете, момчета? Искате ли да решите две загадки наведнъж? Да откриете Пипкин и да научите тайната на Празника — всичко наведнъж с един-единствен тежък и мрачен удар?

Те си мислеха за нощта на вей светии и за милиардите привидения, които витаеха из пустите улички сред студени ветрове и странни пушеци.

Мислеха за Пипкин — това мъниче, цялото изтъкано от слънчева радост, а сега изтръгнато като зъб и отнесено далече от черна река от паяжини, пипала и черни сажди.

И почти в един глас те измърмориха:

— Да.

Саван скочи. Побягна. Заудря, заблъска, забесня.

— Бързо по тази пътека, този хълм, този път! Към изоставената ферма! През оградата! Але-хоп!

Те прескочиха оградата на бегом и спряха пред плевня, покрита с глазура от стари циркови афиши и съдрани от вятъра знамена, налепени тук преди тридесет, четиридесет или петдесет години. Цирковете, минаващи отгук, бяха оставили след себе си парчета и мостри, дебели десет инча.

— Хвърчило, момчета. Да направим хвърчило. Бързо!

ГЛАВА 7

Веднага щом изкрещя това, мистър Саван отпра денел пласт от стената на плевнята! Той заплющя в ръцете му — окото на тигър! Още едно дръпване от стар афиш — устата на лъв!

Момчетата чува във вятъра рева на Африка. Запремигваха. Побягнаха. Задраскаха с нокти. Заскубаха с пръсти. Задърпаха ивици, парчета и дълги рола от животинска плът, свирепо око, ранен хълбок, кървава лапа, опашка, притаяване, скок и рев. Цялата стена на плевнята бе застинал дъвен парад. Те го разкъсаха. И с всяко дърпане откъсваха нокът, език или свирепо котешко око. Отдолу ги очакваха напластени кошмари от джунглата, прелестни срещи с бели мечки, изплашени зебри, обикалящи гордо лъвовете, нападащи носорози и катерещи се горили, които се залавяха за среднощния мрак и се залюляваха към зората. Сборище от хиляди животни, които трополяха, искайки да се освободят. И така момчетата препускаха по тревата, дали воля на своите юмруци, ръце и пръсти, които свиреха на есенния вятър.

Саван събори няколко стари дъски от оградата и направи груб кръст за хвърчилото, върза го с жица и застана отстрани, за да получи хартиените дарове, които момчетата му пращаха с пълни шепи.

Даровете той нахвърля върху рамката и ги спои с мазолести пръсти, които мятаха искри.

— Хей! — момчетата крещяха от радост. — Гледайте!

Никога преди не бяха виждали такива неща, не бяха познавали хора като Саван, които с едно щипване, свиване и притискане на пръстите могат да съединят око със зъб, зъб с уста, котешка уста с рисова опашка. Всичко, всичко се сля прекрасно в едно цяло, в дива джунгла и зоологическа градина от картинки за нареждане, което се надигаше, и уловено, залепено и привързано, нарастваше, нарастваше, добиваше цвят, звук и форма под светлината на изгряващата луна. Още едно канибалско око. Още един гладен търбух. Диво шимпанзе. Бесен мандрил. Пронизителна свръчка! Момчетата тичаха и подаваха

последните страхотии, и хвърчилото бе завършено, старата плът бе разстлана и споена от мазолестите ръце, които още горяха със син дим. Саван запали пура с последното огънче, което припламна от палеца му, и се засмя. Усмивката му освети хвърчилото и го показа в истинския му вид — едно хвърчило от разрушение, от животни така ужасни и свирепи, че викът им сподавяше вятъра и смразяваше сърцето.

Той бе доволен и момчетата бяха доволни. Защото хвърчилото някак си напомняше...

— Ами да — възкликна Том, — птеродактил!

— *Какво?*

— Птеродактил, едно от онези древни летящи влечуги, изчезнали завинаги някъде преди билион години — отговори мистър Саван. — Добре го каза, момче. На птеродактил прилича и си е, и върху него ще полетим с вятъра към Страната на гибелта или Края на земята или някое подобно благозвучно място. Но сега — въже, канап, връв — бързо! Задигайте и носете!

Те смъкнаха старото въже за пране, опънато между плевнята и изоставената ферма. Цели тридесет метра или повече донесоха на Саван, който го плъзна бързо в юмука си, докато запуши с ужасен дим. Привърза го към средата на грамадното хвърчило, което плющеше като някакъв заблуден скат, излязъл на сухо на този висок странен бряг. То се бореше с вятъра за живот. Простряно на земята, плющеше и се мяташе при напорите на въздушния поток.

Саван отстъпи, дръпна силно и — о, чудо! Хвърчилото литна!

Увисна ниско на края на въжето за пране с раболепието на ням звяр пред вятъра, като се обръщаше ту насам, ту се втурваше нататък и внезапно подскачаше, за да изправи пред тях стена от очи, плът от зъби, буря от крясъци.

— Не може да се издигне, да полети направо! Опашка, трябва ни опашка!

И сякаш инстинктивно Том се хвърли пръв и сграбчи хвърчилото за края. И увисна. То се уравни. Започна да се издига.

— Така! — извика човекът в черно. — Точно така, момче. Браво! Ти ще бъдеш опашка! И другите, и другите!

И когато хвърчилото се заиздига бавно по стремглавото течение от студен въздух, всички момчета едно след друго, обхванати от желанието и пришпорени от разума, все повече се запревърщаха в част

от опашката. С други думи, Хенри-Ханк, маскиран като вещица, сграбчи глезените на Том и сега хвърчилото имаше две момчета за чудесна опашка!

Тогава Ралф Бенгстръм, увит като мумия, препъващ се в разповитите си ленти и задушаваш се в погребалните си парцали, се затътри напред, подскочи и сграбчи глезените на Хенри-Ханк.

И така три момчета увиснаха на опашката!

— Чакайте! Идвам! — извика просякът, който под всичката мръсотия и дрипи бе всъщност Фред Фрайър.

Подскочи и се хвана.

Хвърчилото се заиздига. Опашката от четири момчета завика за още дължина!

И тя се получи, когато момчето, маскирано като първобитен човек, се оттласна и улови глезените над себе си, последвано от момчето, облечено като смъртта с косата, което направи същия опасен скок.

— Внимавай с тази коса!

Косата падна и остана да лежи на тревата като забравена усмивка.

Двамата увиснаха на полуизмитите глезени, а хвърчилото се издигна още по-високо, прибавяйки по някое момче — едно, после друго, докато с викове и крясъци осем момчета увиснаха във великолепна мятаща се опашка, като последните бяха призракът, всъщност Джордж Смит, и Уоли Баб, който във вдъхновението си се бе направил на водоливник, паднал от върха на някоя катедрала.

Момчетата крещяха от възторг. Хвърчилото пикира и се понесе!

— Хей!

Фъррр! Хвърчилото мъркаше с шепота на хиляди животни.

Звънни! Въжето звънеше на вятъра.

Шшшт! — изрече цялото.

И вятърът ги понесе към звездите.

Оставиха Саван да гледа със страхопочитание нагоре към своята измишльотина, своето хвърчило, към своите момчета.

— Чакайте! — извика той.

— Не чакаме, идвайте! — креснаха те.

Саван се затича по тревата, за да вдигне косата. Плащът му заплююща и се изду като крила и Саван, просто така, се отдели от

земята и също полетя.

ГЛАВА 8

Хвърчилото летеше.

Момчетата висяха в красива гущерова опашка и се виеха, правеха лупинги, устремяваха се и се плъзгаха.

Крещяха от радост. Пищяха и се задъхваха от ужас. Пътуваха към луната като удивителен знак. Носеха се над хълмове, ливади и ферми. Виждаха се отразени в неясната лунна светлина потоци, притоци, реки. Профучаваха над древни дървета. Вятърът при преминаването им изсипваше на земята с черната трева светъл дъжд от цели монетни дворове листа. Летяха над града и си мислеха...

О, погледнете нагоре! Вижте ни! Тук сме! Вашите синове!

И си мислеха: О, погледнете надолу, там някъде са нашите майки, бащи, сестри, учители! Хей, тук сме! Някой да ни види! Иначе никога няма да ни повярват!

И в последен кръг хвърчилото засвири, забръмча, забарабани на вятъра и заплава над старата къща и Дървото на вси светии, където за пръв път срещнаха Саван!

Звънтене, плющене, плъзгане, втурване, съскане!

Въздухът, засмукан от залюлените им тела, накара пламъците на хиляди свещи да трептят, да пърхат, да примигват и съскат в желанието си да се възпламенят отново; така всички окачени намръщени гримаси, подигравателни лица и свирепи усмивки се превърнаха в полузадушени нещастни сенки. Цялото Дърво замря за един удар на сърцето. После хвърчилото запя високо в небето и Дървото лумна с хиляди изрязани наново чумерения, гневни погледи, гримаси и усмивки!

Прозорците на къщата — черни огледала, видяха хвърчилото с момчетата и Саван да се отдалечава все повече, докато стана съвсем мъничко на хоризонта.

И тогава отплуваха дълбоко надолу към непознатата страна на старата смърт и странните години в страшното минало.

— Къде отиваме? — извика Том, увиснал на хвърчилото.

— Да, къде, къде? — извикаха всички подред отдолу.

— Не къде, а кога! — каза Саван и ги задмина с големия си плащ, издут от лунен вятър и от време. — Пребройте две хиляди години преди нашата ера! Пипкин е там и ни чака! Просто го подушвам! Летете!

Луната започна да примигва. Затвори окото си и настана мрак. После пак взе да мига, все по-бързо и по-бързо, да расте, да намалява и отново да расте. Хиляди пъти трепна и при всяко трепкане пейзажът отдолу се променяше, после светна и угасна петдесет хиляди пъти — така бързо, че не можеха да я видят.

А след това престана да мига и остана съвсем неподвижна.

Земята се бе променила.

— Гледайте — каза Саван, увиснал във въздуха точно над тях.

И милионите тигрово-лъвови-леопардово-пантерови очи на есенното хвърчило устремиха поглед надолу заедно с момчетата.

И слънцето изгря, като разкри...

Египет. Реката Нил. Сфинкса. Пирамидите.

— Е — каза Саван, — да забелязвате нещо... различно?

— Ами че — зяпна Том — всичко е *ново*. Току-що построено. Което означава, че всъщност *наистина* сме се върнали четири хиляди години във Времето!

И без съмнение под тях лежеше Египет с древни пясъци, но със съвсем нови каменни блокове. Сфинксът с грамадните лъвски лапи, стъпили на златния пясък на пустинята, бе прясно издялан — току-що излязъл от утробата на каменните планини. Приличаше на огромно кученце под ярката празна обедна светлина. Ако слънцето паднеше и спреше между лапите му, сигурно би го пернало като огнена топка.

Пирамидите? Те лежах като причудливо оформени блокове, като още няколко нерешени загадки за игра на лъвицата Сфинкс.

Хвърчилото направи „свещ“, заобиколи пясъчните дюни, помая се над една пирамида и се устреми надолу, сякаш засмукано от зейналата уста на гробницата в една малка скала.

— Хей, бързо! — викна Саван.

Плясна с крило и нанесе на хвърчилото такъв ритник, че момчетата зазвъняха като разбушувани камбани.

— Хей, не! — завикаха те.

Хвърчилото потръпна, спусна се, залюля се на три метра над дюните и се разтърси като подивяло куче, което иска да се отърве от бълхите си.

Момчетата паднаха невредими на златния пясък.

Хвърчилото се разпадна на хиляди късчета очи, зъби, писъци, резове, тръбене на слонове. Устата на египетската гробница ги засмука заедно със Саван, който се превиваше от смях.

— Мистър Саван, чакайте!

Момчетата наскачаха, побягнаха и завикаха в тъмното преддверие. После вдигнаха поглед и видяха къде се намират.

В Долината на царете; над тях застрашително се издигаха огромни каменни богове. От очите им се сипеше странен порой от прашни сълзи; сълзи от пясък и разпратена скала.

Момчетата се наведоха към сенките. Подобно на сухо речно корито, коридорите водеха надолу към високи сводове, където лежах мъртвците, увити в платно. На една миля по-надолу свиреха и отекваха фонтани от прах сред странни дворове. Момчетата се заслушаха развълнувани. Гробницата изригна нездрав дъх от червен пипер, канела и прах от камилски тор. Някъде долу спеше мумия, кашляше в съня си, разповиваше по някоя превръзка, цъкаше с прашен език и се обръщаше на другата страна за дрямка от още хиляда години. — Мистър Саван? — извика Том Скелтън.

ГЛАВА 9

И от дълбините на сухата земя тайнствен глас прошепна:

— Сссаван.

От мрака нещо се изтъркули, стрелна и запърха.

Дълга ивица от платно на мумия изскочи на слънчевата светлина.

Сякаш самата гробница бе изплезила стария си сух език и той сега лежеше в краката им.

Момчетата се загледаха. Ивицата платно бе дълга стотици метри и с тяхно съгласие би могла да ги отведе долу, в тайнствените недра на египетската гробница.

Том Скелтън треперещ докосна с пръста на крака си жълтото платно.

От гробницата задуха вятър:

— Хххайде...

— Аз тръгвам — каза Том.

И балансирайки по изпънатата ивица-въже, той се отправи надолу и се загуби в мрака под погребалните зали.

— Хххайде!... — прошепна подземният вятър. — Елате всички. И ти. И ти. И ти. И другите. Бързо.

Момчетата се затичаха по платнената пътека надолу към мрака.

— Внимавайте да не пропуснете убийството, момчета! Убийството!

Колоните от двете страни на препускащите момчета оживяха. Картините затрепкаха и се раздвижиха.

На всяка колона имаше златно слънце.

Но това слънце бе с ръце и крака, стегнато здраво в превръзки на мумия.

— Убийство!

Някакво тъмно създание нанесе страхотен удар на слънцето.

Слънцето умря. Пламъците угаснаха.

Момчетата се затичаха слепешката в мрака.

Да, разбира се, помисли си Том галопирайки, така си и мислех, че всяка вечер слънцето умира. Като си лягам, все се питам: дали ще се завърне? Утре сутринта дали все още ще е мъртво?

Момчетата тичаха. Върху следващите мъртви колони слънцето отново се появи, разгоряло се след залеза.

„Идеално! — помисли си Том. — Това е той! Изгревът!“

Но също така мигновено слънцето повторно бе убито. Върху всяка колона, край която профучаваха, слънцето умираше през есента и биваше погребвано през студената зима.

„Посред декември — помисли си Том — често си казвам: слънцето никога няма да се върне! Зимата ще продължи вечно! Този път слънцето *наистина* е мъртво!“

Но когато момчетата забавиха ход в края на дългия коридор, слънцето отново се роди. Пролетта пристигна със златния рог на изобилието. Светлината изпълни коридора с ясен пламък.

Странният бог пламтеше на всяка стена, а лицето му бе величествен триумфален огън, обгърнат от златни ленти.

— По дяволите, аз знам *кой* е този! — каза Хенри-Ханк задъхано. — Веднъж го видях на един филм за някакви ужасни египетски мумии.

— Озирис! — каза Том.

— Наистина... — просъска гласът на Саван от недрата на гробницата. Урок първи за Празника на вси светии. Озирис, синът на Земята и Небето, убиван всяка вечер от своя брат Мрака. Озирис, погубван от Есента, умъртвяван от своя кръвен нощен брат.

— Така е във всяка страна, момчета. Всяка си има вой празник на смъртта, свързан с годишните времена.

Черепи и кости, скелети и призраци. В Египет видяхте смъртта на Озирис, цар на мъртвите. Гледайте добре.

Момчетата гледаха.

Бяха се озовали през грамадна дупка з подземната пещера и през нея виждаха египетско село, където в сумрака хората поставяха на праговете и первазите храна в глинени съдове и медни подноси.

— Това е за дух-х-ховете, които се завръщат у дома — прошепна Саван някъде сред сенките.

Отпред на къщите бяха приковани гирлянди от газени лампи, от които в здрача се издигаха тънки струйки дим като блуждаещи духове.

Сякаш човек можеше да види как привиденията се носят по калдъръмените улици.

Привиденията се отдалечиха от слънцето, изчезнало на запад, и направиха опит да влязат в къщите.

Топлата и димяща храна на прага обаче ги застави да обикалят възбудено.

Лек мирис на тамян и прах от мумии се понесе към момчетата, загледани в този древен Празник на вси светии и в радостните угощения, устроени не за скитащи малчугани, а за бездомни духове.

— Хей — прошепнаха момчетата.

— Не губете своя път в мрака — в къщите пропяха гласове към музиката на арфи и лютни. — О, скъпи мъртъвци, елате си у дома и бъдете добре дошли. Загубени в мрака, но все така скъпи. Не странствавайте, не се лутайте. Елате си у дома, елате, скъпи.

От мътните лампи се изви дим.

И сенките пристъпиха към прага и много внимателно докоснаха даровете от храма.

А в един дом момчетата видяха как мумията на дядо-предтеча бе извадена от някакъв килер и бе сложена на почетното място начело на трапезата, а отпреде му поставиха храна. И членовете на семейството се настаниха да вечерят, вдигнаха чаши и отпиха за мъртвеца, седнал там — целият прах и сухо мълчание.

ГЛАВА 10

— Бързо, открийте ме! Смехът на Саван ги зовеше.

— Не оттам! Оттук! Да!

Те се затичаха по тясната пътека от платно на мумия към дълбините на земята.

— Ето ме. Тук съм.

Свърнаха и спряха, защото дългата ивица се виеше по пода на гробницата и стигаше до една стена, където обвиваше краката на древна кафява мумия, подпряна полегато в осветена от свещи ниша.

— Нима — заекна Ралф Венгстръм, самият облечен като мумия, — нима това е... истинска мумия?

— Да — изпод златната маска на лицето на мумията се посипа прах. — Истинска.

— Мистър Саван! *Bue!*

Златната маска падна и звънна ясно на пода като камбана.

На мястото на маската се откри лицето на мумията — локва от кафява кал, набръчкана от слънчевите лъчи. Едното око бе залепнало с паяжина. Другото, с ясносин стъклен блясък, ронеше сълзи от прах.

— Да има сред вас някое момче, облечено като мумия? — запита приглушено гласът под савана.

— Да, аз, сър! — изписука Ралф, сочейки ръцете, краката и гърдите си, и медицинските бинтове, увиването и мумифицирането в които му бе отнело цял следобед.

— Добре — въздъхна Саван. — Хвани платнената ивица. Дърпай!

Ралф се наведе, пое превръзките на древната мумия и... дръпна!

Лентата започна да се развива, развива и разкри големия нос като човка на древно влечуго, нагънатата брадичка и сухата прашна усмихната уста на Саван. Кръстосаните му ръце се отпуснаха.

— Благодаря ти, момче! Вече съм свободен! Никак не е забавно да стоиш увит като някакъв стар погребален дар за Страната на

мъртвите. Но — тихо! Бързо, момчета, скачайте в нишите и не мърдайте. Някой идва. Преструвайте се на мумии, на *мъртви*!

Момчетата се скриха и застинаха с кръстосани ръце, затворени очи, притаили дъх — подобно на фриз от миниатюрни мумии, изваян в древната скала.

— Спокойно — прошепна Саван, — идва... Погребалната процесия.

Цяла армия от опечалени в злато и фина коприна, понесли в ръце малки кораби-играчки и медни съдове с храна.

По средата им, върху раменете на шест мъже плаваше ковчег с мумия, ярък като слънце. А отзад — прясно увита мумия с нови рисунки върху платнените одежди и с малка златна маска на скритото лице.

— Вижте храната и играчките — прошепна Саван. — Те слагат в гробниците играчки, момчета. Така че когато боговете дойдат, децата да играят, скачат и лудуват, и да побягнат щастливо към Страната на мъртвите. Вижте лодките, хвърчилата, въжетата за скачане, джобните ножчета...

— Я, погледнете каква малка мумия — каза Ралф, сгорещен в превръзките си. — Вътре има момче на дванайсет години! Като мен! А тази златна маска върху лицето на момчето-мумия... не ви ли се струва позната?

— Пипкин! — извикаха всички дрезгаво.

— Шшшт! — просъска Саван.

Защото процесията бе спряла, а висшите духовници се взираха наоколо в сенките на примигващите факли.

Момчетата високо в нишите стиснаха плътно очи и спряха да дишат.

— Ни дъх — каза Саван като комар в ухото на Том. — Ни звук.

Арфата отново засвири. Процесията се повлече.

А в центъра на всичкото злато, играчки и хвърчила за мъртвите беше малката дванадесетгодишна съвсем нова мумия със златна маска, която извънредно приличаше на...

Пипкин.

Не, не, не, не, не! — помисли си Том.

— Да! — изпищя миши глас — малък, загубен, увит, уловен. — *Това съм аз! Аз съм тук. Под маската. Под превръзките. Не мога да*

мръдна! Не мога да викам! Не мога да се освободя!

„Пипкин! — помисли си Том. — Почакай!“

— *Нищо не мога да направя! Уловен съм!* — извика съвсем слабичкият гласец, стегнат в изрисуваните превръзки, — *Последвайте ме! Елате! Ще се видим в...*

Гласът изчезна, тъй като погребалната процесия бе завила зад един ъгъл в тъмния лабиринт и се бе изгубила.

— Къде да те последваме, Пипкин? — Том Скелтън скочи от нишата си и изкрепя в мрака. — Да дойдем къде?

В същия момент Саван падна от нишата си като отсечено дърво. Бум! Удари се в пода.

— Почакай! — обърна се той към Том и го погледна с окото, което приличаше на паяк, уловен в собствената си мрежа. — Все някога ще спасим нашия Пипкин. С хитрост. Скришом и тихомълком. Шшшт!

Те му помогнаха да развие превръзките си, спуснаха се на пръсти по дългия коридор и завиха зад ъгъла.

— Дяволска работа — прошепна Том. — Гледайте. Слагат мумията на Пипкин в ковчега, а ковчега — във... във...

— Саркофага — Саван подсказа трудната дума. — Ковчег в ковчег в ковчега. Всеки следващ по-голям от предишния и всичките изписани с йероглифи, които разказват историята на живота му...

— Историята на Пипкин? — попитаха всички.

— Или на който и да било като Пипкин през онази година преди четири хиляди години.

— Да — прошепна Ралф. — Погледнете рисунките от двете страни на ковчега. Пипкин на една година. Пипкин на десет, как бяга. Пипкин се е качил на ябълково дърво. Пипкин се преструва, че се дави в езерото. Пипкин изпояжда прасковите в овощната градина. Чакайте, какво е *това*?

Саван гледаше към оживената процесия.

— Слагат разни неща в гробницата, за да ги използва Пипкин в Страната на мъртвите. Лодки. Хвърчила. Пумпали. Пресни плодове, ако се събуди гладен след сто години.

— Положително ще е гладен. Гръм и мълнии, гледайте, те си излизат! Затварят гробницата! — Наложил се Саван да сграбчи Том и да го задържи, тъй като целият се тресеше.

— Пипкин все още е там, заровен! Кога ще го освободим?

— По-късно. Дългата нощ още е млада. Пак ще видим Пипкин, не се страхувайте. По-късно...

Вратата на гробницата се затръшна.

Момчетата нададоха вой, закрепяха. Можеха да чуят в мрака стърженето и плискането на хоросан, с който отвън запълваха последните пукнатини и дупки, след като последните камъни бяха тласнати на мястото им. Опечалените се отдалечиха с тихите си арфи.

Ралф стоеше поразен в костюма си на мумия и гледаше как последните сенки си отиват.

— Затова ли съм облечен като мумия? — той заопипва превръзките. Докосна набръчканото си вековно глинено лице. — Това ли е *цялата* ми роля в Празника на вси светии?

— Цялата, момчето ми, цялата — измърмори Саван. Да, египтяните са строили трайно. Планирали са ги да траят десет хиляди години. Гробници, гробници. Гробове. Мумии. Кости. Смърт, смърт. Смъртта е била самата сърцевина — стомахът, светлината, душата и тялото ма техния живот! Гробници, гробници с тайни входи, така че никой да не ги открие, така че крадците на гробове да не ограбят душите, играчките и златото. Ти си мумия, момчето ми, защото така са се обличали за вечността. Увити в пашкул от конци, те се надявали да излетят във вид на прекрасни пеперуди в някакъв далечен чуден свят на любов. Затова е и твоят пашкул. Пипни тези странни неща.

— Ами тогава — каза Ралф Мумията, като премигваше към опушените стени и старите йероглифи, — всеки ден е бил за тях Празник на светиите!

— Всеки ден! — зяпнаха всички възхитено.

— За *тях също* всеки ден е бил Празник на вси светии — Саван сочеше някъде.

Момчетата се обърнаха.

В гробницата-тъмница се разпалваше нещо като зелена електрическа буря. Земята трепереше сякаш от древно земетресение. В съня си се обръщаше някъде вулкан и осветяваше стените с огненото си рамо.

А по стените отатък имаше праисторически рисунки на пещерни хора, живели дълго преди египтяните.

— Ето сега — каза Саван. Удари мълния.

Саблезъби тигри се нахвърлиха върху крещящите от ужас пещерни хора. Катранени кладенци погълнаха костите им. Хората потънаха с писъци.

— Чакайте. Хайде да спасим някои с огън. Саван замига. Удари мълния и запали гората. Един първобитен човек, бягайки, грабна горящ клон и го тикна в саблезъбата челюст. Тигърът изрева и побягна. Човекът изсумтя тържествуващо и хвърли огнения клон в купа есенни листа в пещерата си. Дойдоха и други хора и протегнали към огъня ръце, се заляха от смях, загледани в нощта, където чакаха уплашените жълти очи на звяра.

— Видяхте ли? — лицето на Саван трептеше на огъня. — Свършено е с дните на дългия студ. Този храбър, мислещ по нов начин човек доведе лятото в студената пещера.

— Но — каза Том — какво общо има това с Празника?

— Какво ли? Ами че да изгният кокалите ми — всичко е общо. Ако ти и твоите приятели умирахте всеки ден, не бихте имали време да мислите за смъртта, нали? Само колкото да избягате. Но когато най-сетне спрете да бягате...

Той докосна стените. Първобитният човек замръзна посред бега си.

...Ще имате време да се замислите откъде идвате и накъде отивате. А огънят осветява пътя, момчета. Огънят и мълнията. Като утринна звезда. Огънят, който те пази в пещерата. Само на нощния огън пещерният човек, човекът-звяр, е можел да завърти като на шиш мислите си и да ги полее с удивление. Слънцето умираше на небето. Зимата идвала като грамаден бял звяр, разтърсващ козината си, и затрупвала човека. Дали пролетта ще се завърне? Дали слънцето ще се роди отново догодина, или ще си остане мъртво? Египтяните си задавали тези въпроси. Пещерният човек си ги задавал милион години преди това. *Ще изгрее ли слънцето утре сутринта?*

— И така се родил Празникът на вси светии?

— От такива дълги нощни размисления, момчета. И в центъра на всичко винаги е стоял огънят. Слънцето. Слънцето, което умираше и се спускало завинаги в студеното небе. Как ли е плашело това първия човек? Това е било голямата смърт. Ако слънцето си отиде завинаги, какво ще стане *след това?*

— Затова в разгара на есента, когато всичко умирало, първобитните хора спели неспокойно и мислели за мъртвите си близки от предната година. В главите им нахлували привидения. Спомени — това са всъщност привиденията, но първобитните хора не го знаели. В късна нощ привиденията на спомените викали, махали и танцували под клепачите им, а хората се будели, хвърляли клонки в огъня, треперели и плачели. Те можели да прогонят вълците, но не и спомените, не и привиденията. Затова стискали здраво длани, молели се да дойде пролетта, гледали огъня и благодарели на невидимите богове за реколтата от плодове и орехи.

— Наистина Празник на вси светии. Преди милион години, през есента в някоя пещера, с привидения в главите и с изчезнало слънце.

Гласът на Саван замлъкна.

Той разви още метър-два от превръзките си, праметна ги величествено на ръката си и каза:

— Има да видите още неща. Елате.

И те излязоха от катакомбите сред здрача на един стар египетски ден.

Отпреде им лежеше и ги очакваше огромна пирамида.

— Последният, който стигне върха — каза Саван, — е маймунски дядо.

И маймунският дядо се оказа Том.

ГЛАВА 11

Задъхани, те достигнаха върха на пирамидата, където ги очакваше огромна кристална леща, далекоглед, който се въртеше бавно на вятъра върху златен триножник; гигантско око, което правеше далечните места да изглеждат близки.

На запад слънцето потъваше задушено и умъртвено сред облаците. Саван възкликна радостно:

— Ето го, момчета! Сърцето, душата и тялото на Празника. Слънцето! Озирис отново е убит. Потъва Митрас^[1], персийският огън. Пропада Феб Аполон, всегръцката заря. Слънце и пламък. Гледайте и се удивлявайте. Обърнете този кристален далекоглед. Завъртете го надолу към средиземноморския бряг на хиляда мили оттук. Виждате ли гръцките острови?

— Разбира се — потвърди Джордж Смит, облечен като въображаем блед призрак. — Метрополии, градове, улици, къщи. Хора, които изскачат на прага и носят храна!

— Да — Саван засия, — това е *техният* празник на мъртвите: *Празникът на гърнетата*. В познатия стил на фокус или радост. Фокусите обаче идват от мъртвите, ако не ги нахранят. Затова на перваза се поставят богати ястия за тяхно угощение и радост.

Далече в мекия сумрак се носеше миризма на готвено месо, за духовете се разнасяха блюда, които димяха в страната на живите. Жените и децата от гръцките домове влизаха и излизаха с неизброими количества вкусна и пикантна храна.

После навсякъде по гръцките острови вратите се затръшнаха. Гигантският трясък отекна в мрачното небе.

— Залостват здраво храмовете — каза Саван. — Тази нощ всяка света обител в Гърция ще бъде залостена с двойно резе.

— Погледнете! — Ралф, тоест Мумията, завъртя кристалната леща. По маските на момчетата заигра светлина. — Защо тези хора боядисват портите си с черна меласа?

— С катран — поправи го Саван. — С черен катран, за да се уловят духовете, да залепнат здраво, така че да *не могат* да влязат вътре.

— *Как* не се сетихме!? — каза Том.

Над средиземноморския бряг се спусна мрак. От гробниците духовете на мъртвите подобно на мараня се люшнаха неуверено сред сажди и черни пера и се хванаха в черния катран, с който бяха намазани праговете. Вятърът запя тъжно, сякаш разказвайки за болката на уловените мъртъвци.

— А сега в Италия. В Рим — Саван обърна лещата към римските гробища, където хората оставяха храна върху гробовете и бързаха да се отдалечат.

Вятърът шибна плаща и изпълни устата на Саван.

*Вихри есенни, вие, що с огън крилат
вред горите и стъмняте целия свят,
о, грабнете ме, в миг разпилейте плътта...
в рой листа от Дървото на есента!*

Саван подскочи. Момчетата закрещяха от радост, когато неговите дрехи, плащ, коса, кожа, тяло и карамелени кости се разпаднаха пред очите им.

*...гори... листа...
стъмни... света...*

Вятърът го накъса на конфети, на милион есенни листа — златни, кафяви, червени като кръв, ръждиви — всичките подивели, шумолящи, набъбващи — топка от кленови, водопад от дъбови, напор от ронещ се шепот, от мъркане и шумолене към мрачното небе-река. Не на едно — на десет хиляди мънички хвърчила от мумия се пръсна Саван:

Навред стъмни! Листо, гори! Трева, умри! Дърво... лети!

От милиард други дървета в есенната страна се втурнаха листа, за да се присъединят към литналите батальони от сухи парченца, които всъщност бяха Саван, разпилян на вихрушки, и сред тях прогърмя гласът му:

— Виждате ли огньовете по брега на Средиземно море? И онези, които горят на север из цяла Европа? Огньовете на страха. Пламъци на празника. Искате ли да ги разгледате, момчета? Бързо, да полетим!

И лавината от листа като ужасни пърхащи молци се стовари върху момчетата и ги понесе. Над пясъците на Египет с песни, смях и кикотене. Полетяха над странното море, обхванати от дива радост и възторг.

— Честита Нова година! — чу се глас далече отдолу.

— Честита *какво*? — попита Том.

— Честита Нова година! — това бе Саван — рояк ръждиви листа, а гласът му се извиси сред шума им. — В стари времена Нова година е била на първи ноември. Истинският край на лятото, студеното начало на зимата. Е, не е от най-честитите, но както и да е — честита Нова година!

Прекошиха Европа и долу видяха ново море.

— Британските острови — прошепна Саван. — Искате ли да зърнете самия друидски^[2] бог на мъртвите в Англия?

— Искаме!

— Тогава се спуснете по-тихо от тревата, по-леко от снежинки.

Момчетата се спуснаха.

Стъпиха така, сякаш се изсипа кош с кестени.

[1] Древен индо-ирански бог на светлината и правдата, по-късно и на слънцето. *Б. пр.* ↑

[2] Друидите в Англия на келтите били най-високопоставените и почитани свещенослужители. С името на бога Самин е свързан древен келтски празник, чествуван на първи ноември и посветен традиционно на реколтата, мъртвите и отиващата си (съответно настъпващата) година. *Б. пр.* ↑

ГЛАВА 12

Момчетата, които се приземиха като водопад от ярки есенни боклуци, бяха в следния ред:

Том Скелтън, облечен в чудесните си кости.

Хенри-Ханк, кажи-речи вещица.

Ралф Бенгстръм, раздърпана и с всяка минута все поразповиваща се мумия.

Призрак на име Джордж Смит.

Дж. Дж. (друго име е излишно), много хубав първобитен човек.

Уоли Баб, който твърдеше, че е водоливник, но всички казваха, че прилича повече на Квазимодо.

Фред Фрайър — какво друго освен просяк, току-що излязъл от някоя канавка.

И последен по ред, но не и по важност — „Бодливият“ Нибли, който в последния момент си бе направил костюм, като просто си бе лепнал страшна маска и бе грабнал от стената на гаража жътварската коса на дядо си.

След като момчетата кацнаха невредими на английска земя, милиардите есенни листа изпопадаха или бяха отнесени далече.

Намираха се по средата на обширно житно поле.

— Ето, господин Нибли, донесох ти косата. Вземи я. Дръж! А сега се скрийте! — предупреди ги Саван. — Друидският бог на мъртвите! Самин! Залегнете!

Те се притаиха.

Защото от небето се плъзна огромна коса. С грамадното си острие срязваше вятъра. Със свистящата си повърхност насичаше облаците. Обезглавяваше дърветата. Бръснеше склона на хълма. Жънеше до корен житото. Във въздуха се завъртя вихрушка от жито.

С всеки мах, всеки свисък, всеки откос във въздуха се зарояваха викове, плачове и писъци.

Косата се издигна със свистене. Момчетата се свиха.

— Нннаа! — избоботи глас.

— Мистър Саван, това вие ли сте? — извика Том.

Защото на четиридесет фута в небето над тях, с гигантска коса в ръце се извисяваше фигура с лице, забулено от среднощни мъгли.

Острието се залюля надолу: сссст!

— Мистър Саван, не ни погубвайте!

— Тихо. — Някой чукна Том по лакътя. Саван лежеше на земята до него. — Не съм аз. Това е...

— Самин! — викна гласът в мъглата. — Богът на мъртвите! Ето така жъна аз!

Ссст!

— Тук са всички, които умряха тази година! И заради греховете си тази нощ ще бъдат превърнати в зверове!

Жжжжн!

— Моля ви — изхленчи Ралф Мумията.

— Ссстт! — косата разпра от край до край костюма на гърба на Бодливия Нибли и изби от ръцете му собствената му малка коса.

— Зверове!

Ожънатото и овършано жито се завъртя на вятъра, всички души на мъртвците от последните дванадесет месеца запищяха и се изсипаха на земята. И при допира с нея житните класове се превърнаха в магарета, пилета и змии, които ревяха, кудкудякаха и търчаха; в кучета, котки и крави, които лаеха, пищяха и мучаха. Всички обаче бяха съвсем мънички. Дребнички — не по-големи от червей, от пръст на крак или отрязан връх на нос. Със стотици хиляди житните класове се рояха като снежинки и падаха като паяци, които не можеха да викат, да молят или да плачат за пощада, а безмълвно препускаха по тревата и се изливаха върху момчетата. Сто стоножки запълзяха на пръсти по гърба на Ралф. Двеста пиявици прилепнаха по острието и дръжката на косата на Бодливия Нибли, докато, обхванат от кошмарен бяс, той се отърси от тях. Навсякъде се сипеха отровни паяци и мънички боа констриктор.

— Това е за греховете ви! За вашите грехове! Ето ви! И още! — затреця гласът на свистящото небе.

Косата блесна. Вятърът, посечен, се сгромоляса с отчетливи гърмове. Житото закипя и даде милион глави-класове. Главите паднаха. Грешниците се удариха твърдо в земята. И при удара се

превърнаха в зелени и черни жаби, в гмеж от люспести брадавици с крака, в медузи, които воняха на слънцето.

— Вече ще бъда послушен! — замоли Том Скелтън.

— Искам да живея! — добави Хенри-Ханк. Всичко това бе казано доста високо, защото косата вдигаше ужасен трясък. Сякаш от небето се стоварваше океанска вълна, помиташе брега и се отдръпваше, за да разсече още облаци. Дори облациите сякаш шепнеха бързи и все по-жарки молитви за собствено спасение. Не мене! Не мене!

— Заради всичкото зло, което сте сторили някога! — каза Самин.

И косата падаше и жънеше душите и те се изсипваха във вид на слепи тритони, ужасни дървеници и отвратителни хлебарки, които уплашено бягаха, куцукаха, пълзяха, дращеха.

— Гледай, какъв бълвач на бръмбари!

— Рояч на бълхи!

— Изхвърляч на змии!

— Превръщач на хлебарки!

— Хвъргач на мухи!

— Не! Самин! Богът на октомври! Богът на мъртвите!

Самин стъпи с огромния си крак и размаза хиляда бръмба в тревата, стъпка десет хиляди души-зверчета з праха.

— Мисля — каза Том, — че е време...

— Да бягаме — подсказа Ралф без колебание.

— Да гласуваме?

Косата изсвистя. Самин затреця.

— Какво има да се гласува? — каза Саван. Всички скочиха.

— Хей, вие там! — загърмя гласът над тях. — Върнете се!

— Не, сър, благодарим — казаха те един през друг. И левият крак последва бързо десния.

— Мисля си — каза Ралф задъхан, летейки, със сълзи по страните, — че почти винаги съм бил добър. Не заслужавам да умра.

— Нннаа! — викна Самин.

Косата падна като гилотина, отнесе върха на един дъб и повали един клен. Цяла градина от есенни ябълкови дървета пропадна в някаква каменна кариера. Звукът бе такъв, сякаш рояк момчета, изпълнили цяла къща, се изгърколи надолу по стълбите.

— Не вярвам да те е чул, Ралф — каза Том. Хвърлиха се на земята. Проснаха се сред камъни и тръни.

Косата рикошира в скалите.

Самин нададе такъв вик, че предизвика лавина от камъни на близкия нисък хълм.

— Момчета — каза Ралф сгушен, замаян, с крака прибрани към гърдите и стиснати очи, — Англия не е място за грешници.

Над момчетата се изля последен душ, дъжд, порой от обезумели души, превърнати в бръмбари, бълхи, листни въшки, дългоножки.

— Хей, гледайте! Онова куче!

Нагоре по скалите търчеше подивяло от ужас куче.

А лицето му, очите, *нещо* в очите...

— Това не е ли? ...

— Пипкин? — казаха всички.

— Пип... — викна Том. — Тук ли трябва да се видим? Къде?

Но *тряс*! Косата отново загърмя. И скимтящо от страх, кучето се претърколи и хукна по тревата.

— Дръж се, Пипкин! Ние те познахме! Не се плаши! Не... — Том изсвири.

Но кучето, което джафкаше уплашено с познатия скъп глас на самия Пипкин, бе изчезнало.

Това ехо от скимтене откъм хълмовете обаче не бе ли негово?

— Ще се видим. Видим. Видим. Видииим... „Къде? — помисли си Том. — Бога ми, *къде?*“

ГЛАВА 13

Самин с издигната коса разглеждаше постигнатото, доволен от играта си.

Разсмя се, ликуващо, плю с огнена слюнка на мазолестите си ръце, стисна още по-силно косата, издигна я и застина...

Защото отнякъде се чу песен.

Някъде близо до върха на един хълм сред малка група дървета проблясваше огън.

Там бяха събрани хора като сенки, които пееха, издигнали ръце.

Самин се заслуша с косата като грамадна усмивка в ръцете му.

О, Самин, бог на мъртвите!

Чуй ни!

Ние, светите друиди

в тази горичка — великите дъбове,

се молим за душите на мъртвите!

Там далече, край яркия си огън странните мъже издигаха стоманени ножове, държаха котки и кози, и пееха:

Ние се молим за душите на тези,
които са превърнати в зверове.

О, бог на мъртвите, принасяме в жертва

тези зверове,

за да освободим

душите на скъпите ни близки,

тези, които умряха тази година!

Ножовете блеснаха.

Самин се усмихна още по-широко. Животните писнаха.

Навсякъде край момчетата — по земята, тревата и скалите — загубените души, затворени в паяци и уловени в хлебарки, пръснати в бълхи, мокрици и стоножки, се загледаха, завикаха безмълвно, трепнаха и се размърдаха.

Том трепна. Стори му се, че край себе си дочу милион мънички, съвсем микроскопични стонове на болка и желание за свобода — там, където стоножките лудуваха и паяците танцуваха.

— Освободи ги! Дай им живот! — молеха се друидите от хълма.

Огънят се разгоря.

Над ливадите зафуча морски вятър, обръсна скалите, сви паяците, завъртя мокриците и катурна хлебарките. Мъничките паяци, насекомите, миниатюрните кучета и крави отлетяха подобно на милион снежинки. Мъничките души, затворени в телцата на насекомите, изскочиха.

Освободени, те се стрелнаха към небето с гигантски пещерен шепот.

— Към Небето! — завикаха друидските свещеници. — На свобода! Летете!

Те летяха. Изчезнаха в ефира с дълбока въздишка на благодарност и признателност.

Самин, богът на мъртвите, вдигна ръце и ги остави да отлетят. След това застина още веднъж...

Застинаха и скритите момчета и мистър Саван, сгушени сред скалите.

През долината и нагоре по хълма с всички сили напредваше войска от римски войници. Предводителят им тичаше отпред и викаше:

— Войници на Рим! Унищожете езичниците! Унищожете невярната религия! Така заповядва Светоний!

— За Светоний!

Горе в небето Самин издигна косата си... но твърде късно!

Войниците забиха мечове и брадви в основата на свещените друидски дъбове.

Самин изрева от болка, сякаш брадвите бяха подкосили краката му. Свещените дървета застанаха, заскърцаха и след последния удар с трясък се наклониха към земята.

Самин потрепера високо в небето.

Побягналите друидски свещеници спряха и изтръпнаха.

Дърветата се строполиха.

Свещениците, подкосени в глезените и коленете, също се строполиха. Тръшнаха се като дъбове, изтръгнати от ураган.

— Не! — прогърмя Самин в небето.

— Да! — извикаха римляните. — Веднага! Войниците нанесоха последния мощен удар.

И Самин, богът на мъртвите, изтръгнат от корените си, подкосен в глезените, започна да пада.

Момчетата, загледани нагоре, побягнаха от пътя му. Защото сякаш гигантска гора се сгромоляса отведнъж. Върху тях легна сянката на неговото среднощно падане. Трясъкът предвари смъртта му. Това бе най-голямото дърво на всички времена, най-високият дъб, стоварил се някога и умираше. Той падна с вик от обезумялото небе, помитайки всичко при опита си да се задържи.

Самин се удари в земята.

Трясъкът разтърси основата на хълмовете и угаси свещените огньове.

И с отсечения и мъртъв Самин паднаха последните друидски дъбове като жито, пожънато от последен откос. Огромната коса — сякаш гигантска усмивка, загубена в полето, се разтвори в сребърна локва и потъна в тревата.

Тишина. Догарящи огньове. Повей от листа.

Внезапно слънцето залезе.

Момчетата видяха друидските свещеници да кървят в тревата, а римския капитан да обикаля мъртвите огньове и да рита свещената пепел.

— Тук ще издигнем храмове на нашите богове! Войниците напалиха нови огньове и закадиха тамян пред златните идоли, които издигнаха на същото място.

Веднага обаче щом лумнаха огньовете, на изток грейна звезда. От далечните пустинни пясъци под звука на камилски хлопци, се отправиха на път трима мъдреци.

Римските войници вдигнаха бронзовите си щитове срещу ослепителния блясък на небесната звезда. Но щитовете се разтопиха.

Разтопиха се и римските идоли и приеха формата на Дева Мария и сина й...

Доспехите на войниците се разтопиха, потекоха, изкривиха се. Сега те носеха дрехи на свещеници, които пееха на латински пред още по-нови олтари, и дори Саван се сниши и запремига, гледайки сцената, и прошепна на маскираните си малки приятели:

— Е, видяхте ли, момчета! Едни богове заменят други. Римляните отсякоха друидите, техните дъбове, техният бог на мъртвите. Тряс — и долу! И издигнаха своите собствени богове, нали? А сега нахлуха християните и посякоха римляните! Нови олтари, нов тамян, нови имена...

Вятърът угаси олтарните свещи.

Том извика в мрака. Земята потрепера и се завъртя. Намокри ги дъжд.

— Какво става, мистър Саван? Къде се намираме? Саван щракна своя палец-запалка и го издигна пламтящ.

— Бога ми, момчета, това са тъмните векове. Най-дългата и тъжна нощ, съществувала някога. Дълго преди Христос да дойде и си отиде от този свят и...

— Къде е Пипкин?

— Тук! — извика глас от черното небе. — Мисля, че съм на някаква метла! Отнася ме... далече!

— Хей, и мен — каза Ралф, после Дж. Дж., после Бодливия Нибли, Уоли Баб и останалите.

Чу се исполински шепот, сякаш гигантска котка си гладеше мустаците в тъмното.

— Метли — промърмори Саван. — Съборът на метлите. Октомврийският празник на метлите. Годишното преселение.

— Накъде? — попита Том с крясък, защото сега всички излитаха с крясък в небето.

— Към метларницата, разбира се!

— Помощ! Летя! — каза Хенри-Ханк. Фиууу. Една метла го отнесе.

Грамадна наежена котка профуча край бузата на Том. Той усети, че възсяда дървен прът.

— Дръж се! — каза Саван. — Когато човек бъде нападнат от метла, единственото, което му остава, е да се държи здраво!

— Държа се! — извика Том и отлетя.

ГЛАВА 14

Небето бе цялото пометено от метли.

Небето бе цялото изпълнено с виковете на момчета, заели поне осем метли.

И когато виковете им от страх се превърнаха във викове от радост, момчетата почти забравиха да гледат и да се ослушват за Пипкин, който също плуваше сред облаците-острови.

— Оттук! — обади се Пипкин.

— Караме с пълна сила! — каза Том Скелтън. — Пип, страшно трудно обаче е да се язди метла!

— Смешно е — каза Хенри-Ханк, — но си е точно така.

Всички се съгласиха, падайки, увисвайки и изкатервайки се обратно.

Сега настана такава блъсканица от метли, че не остана място за облаци, никакво за мъглица и съвсем никакво за мъгла или за момчета. Имаше огромно задръстване от метли, сякаш всички гори на земята в даден миг с трясък бяха захвърлили клоните си, които, бръснейки есенните поля, бяха ожънали до дъно и стегнали здраво за гърлото такива житни класове, от които стават добри метачки, вършачки, биячки, а след това бяха литнали.

Тук бяха дошли прътовете за подпиране на пране от цял свят. С тях бяха пристигнали и кичури трева, снопове плевели и наръчи трънак, за да нахранят стадата облаци, да почистят звездите и да се превърнат в ездачки за момчетата.

А момчетата, всяко качено на своя мършав кон, бяха обсипани с удари и блъсъци на млатила и пръчки. Бяха наказани жестоко за това, че са заели небето. Всяко получи по сто синини, дузина порязвания и точно четиридесет и девет цицини на крехкия си череп.

— Хей, потече ми кръв от носа! — възкликна щастливо Том, като гледаше червеното на пръстите си.

— Хайде де! — викна Пипкин, който влезе сух в един облак и излезе мокър. — Това е нищо. На мене ми се поду окото, оглушах с

едното ухо и ми падна един зъб!

— Пипкин! — извика Том. — Все разправяш, че ще се видим, а не ни казваш къде. *Къде?*

— Във въздуха! — каза Пипкин.

— Дрън-дрън! — промърмори Хенри-Ханк. — Около земята има два трилиона, сто билиона и деветдесет и девет милиона акра въздух. Кой от всичките имаш предвид, Пип?

— Имам пред вид... — обади се Пипкин.

В този миг пред него цял товар метли затреця и заигра с ръце на кръста, подобно на совалка от житни стебла или на ограда на селски двор, внезапно пощръкляла и разбесняла се.

Един облак с широко лице на злодей зина. Погълна Пипкин с все метлата, после стегна здраво парите си и къркори със стомашно разстройство.

— Излез, Пипкин! Ритни го в стомаха! — предложи някой.

Но никой никого не ритна и облакът доволен отплува към пристана на вечността и неугасващата заря, преживяйки вкусната си вечеря от момче.

— Щели сме да се видим във въздуха! — изсумтя Том. По дяволите, все говори за разни ужасни посоки, които наникъде не водят.

— Ще видите и още по-ужасни посоки! — каза Саван, който се носеше на една метла, подобна на мокра гневна котка на края на прът за миене на пода. — Искате ли да видите вещици, момчета? Заклинатели, чародеи, баятели, бродници, магьосници на черна магия, демони, дяволи. Ето ги, момчета — на тълпи, на пълчища. Гледайте с четири очи.

А там долу, из цяла Европа — въз Франция, Германия и Испания, по нощните пътища наистина имаше рояци тълпи и шествия от чудновати грешници, които бягаха от Южното море.

— Така! Скачайте, тичайте! Към нощта. Към мрака! — Саван се спусна вихрено надолу, крещейки по посока на тълпите като генерал на чудесна зла войска: — Бързо, скрийте се! Притаете се. Изчакайте няколко века!

— От какво да се крием? — попита Том.

— Идват християните! — чуха се викове отдолу по пътищата.

И това бе отговорът.

Том замига, закръжи и се загледа.

По всички пътища се стичаха тълпи, които спираха само във фермите на кръстовищата, на плодните поля и в градовете. Старци. Старици. Беззъби и беснеещи, те крещяха към небето, когато метлите се устремяваха надолу.

— Я — възкликна Поразен Хенри-Ханк, — та това са вещици!

— Обърни душата ми наопаки и я прости да съхне, ако не си прав, момче — съгласи се Саван.

— Вещици, които прескачат огньовете — каза Дж. Дж.

— Бъркат котли — каза Том.

— Рисуват знаци в праха на двора! — каза Ралф. — Дали са истински? Искам да кажа, винаги съм си мислел.

— Истински? — от обида Саван щеше да падне от своята метла-наежена котка. — Глупачета такива, трябва да знаете, че всеки град си има своя местна вещица.

Всеки град крие някой стар гръцки езически свещеник, някой почитател на мънички римски богове, които са бягали по пътищата, мушели са се в каналите, потъвали са в пещерите, за да се спасят от християните! Във всяко село, момче, и в най-нищожната ферма, се крият стари религии. Видяхте как друидите бяха посечени, нали? Те се криеха от римляните. А после самите римляни, които са хвърляли християните на лъвовете, са бягали и са се криели. Ето така се мъчат да оцелеят всички малки блуждаещи култове от всички видове и окраски. Вижте ги само как бягат, момчета!

И това бе самата истина.

Из цяла Европа горяха огньовете. На всяко кръстовище и край всяка купа сено неясни фигури скачаха като котки над пламъците. Къкреха котли. Стари магьосници проклинаха. Кучета лудуваха сред нажежени главни.

— Вещици, навсякъде вещици — каза Том удивен. — Никога не съм знаел, че са толкова много!

— Цяло гъмжило, Том. Европа е била залята от тях. Вещици под краката, вещици под леглото, в мазетата и по таваните.

— Ами да — каза Хенри-Ханк гордо в костюма си на вещица. — Истински вещици! Можели ли са да разговарят с мъртвите?

— Не — каза Саван.

— Да прескачат дяволи?

— Не.

— Да пъхат демони в пантите на вратите и да ги карат да скърцат
посред нощ?

— Не.

— Да яздят метли?

— Не.

— Да омагьосват хората да кихат?

— Съжалявам, не.

— Да убиват чрез пробождане на кукла с игла?

— Не.

— Тогава какво, по дяволите, са можели?

— Нищо.

— Нищо? — извикаха всички засегнати.

— О, те си *въобразявали*, че могат, момчета!

Саван поведе групата с метлите към фермите, където вещиците
варяха жаби в котли, чукаха черни жаби, смъркаха прах от мумии,
подскачаха и крякаха.

— Помислете обаче. Какво наистина означава думата „вещица“?

— Ами... — започна Том и се запъна.

— Вещина — каза Саван, — ум. Това означава. Знание. Всеки
мъж или жена с известен мозък и склонност към науките е бил смятан
за умен, вещ, нали? И така всеки човек с твърде голяма вещица, но
недостатъчна предпазливост е бил наричан...

— Вещица — казаха всички.

— А някои от вещите, от тези с мозъка, се занимавали с магия
или си представяли призраци, мъртви шарлатани и подскачащи мумии.
И ако случайно някой от враговете им умрял, те си приписвали
заслугата за това. Харесвало им да вярват, че имат власт; но всъщност
не са имали никаква, момчета, никаква, колкото и да ни е мъчно, това
обаче е истината. А сега слушайте. Там зад хълма. Оттам идват
метлите. И натам се връщат. Момчетата се заслушаха и чуха:

*Метларница прави метлата, която
се задава отдолу и нараства в небето,
и към луната се втурва във мрака;
натъкмена за вещица, за да възседне*

*този сноп разбушувана вихрена слама,
и с въздишка и крясък — ту нежно, ту яростно
през морета от облаци да го подкара!...*

Долу се тресеше и работеше с пълна пара фабрика за метли на вещици; сечаха се прътове и към тях се привързваха метлите, които веднага след това излитаха през комините в искрящ полет. Върху покривите скачаха вещици и ги яхваха към звездите.

Или поне така се струваше на момчетата, които гледаха и слушаха гласовете:

*Могли ли са вещиците да гадаят съдбата,
и с мъртъвци, с демони в танц да се мятат?
Не!
Но се хвалели: Можем! — и хората по земята
настървено невинните
„вещици“ набедили,
и решили да връзват без капка пощада
старци, деца и девици на клада.*

Из селата и фермите тълпи с факли вилнееха и проклинаха. От Ламанша до средиземноморския град пламнаха тържествени огньовете.

*На Германия и Франция, вред по земите,
десет хиляди ужким зли вещици
на бесилката в танец последен преритват,
всяко село влудяват със глъч до небето,
една-друга наричат се бесни шопари,
сатанински глигани, демонични прасета.*

Побеснели прасета с вещици, прилепнали към гърбовете им, топуркаха с искри по керемидите, грухтяха и издишваха пара:

*Европа бе в пушек от вещици скрита.
С тях нередко изгаряни бяха самите им
съдници. За какво? На шега!
Докато: „Всички хора са лоши!
Всички грешни, лъжци!“
Е, тогава?
Хайде всички под ножа!*

В небето се изви дим. На всеки кръстопът висяха вещици и се събираха гарги в пернат мрак.

Момчетата се бяха надвесили от метлите си с опулени очи и зяпнали уста.

— Някой да иска да е вещица? — най-последно попита Саван.

— Ъ-ъ-ъ... — каза Хенри-Ханк и потрепера в дрипите си на вещица — аз н-не!

— Не е весело, нали, момчета?

— Не е.

Метлите ги понесоха сред дим и пушек. Кацнаха на една празна улица, на едно широко място в Париж.

Метлите се сгромолиха мъртви.

ГЛАВА 15

— Е, момчета, какво да направим сега, та да уплашим плашилицата, да стреснем страшилицата, да измъчим мъчилицата? — запита Саван вътре в един облак. — Кое е по-голямо от демоните и вещиците?

— По-големи богове?

— По-големи вещици?

— По-големи църкви? — предположи Том Скелтън.

— Точно така, Том, правилно! Идеята е по-голяма, нали? Религията е по-голяма! Да. Като се издигнат такива големи сгради, че да хвърлят сянка върху цялата страна. Сгради, които се виждат от сто мили. Като се построи една много висока и прочута църква, с гърбушко, който да дърпа камбаните. И така, момчета, помогнете ми да я построя тухла по тухла, кула по кула. Да построим...

— Парижката света Богородица! — извикаха осемте момчета.

— Ето още една причина да я построим — каза Саван. — Чуйте...

Бонг!

В небето биеше камбана.

Бонг!

— ... помощ!... — дочу се шепот, когато звукът замря.

Бонг!

Момчетата погледнаха нагоре и видяха нещо като скеле, издигащо се до средата на опряла в луната камбанария. На самия връх висеше и биеше огромна бронзова камбана.

А от вътрешността на камбаната при всеки удар, кънтеж и ехтеж се чуваше тъничък гласец:

— Помощ!

Момчетата погледнаха към Саван.

В очите им гореше въпросът:

Пипкин?

„Ще се видим във въздуха! — помисли си Том. — И ето го на!“

Пипкин беше там, в камбаната, обърнат с главата надолу към Париж, а главата му служеше за език. Или може би това бе сянката, призракът, загубеният дух на Пипкин.

С други думи, когато камбаната отброяваше часовете, звукът идваше от един език от плът и кръв, който се удряше в ръба отвътре. Главата на Пипкин издаваше звука. Бонг! И отново: Бонг!

— Ще му се пръсне мозъкът! — възкликна Хенри-Ханк.

— Помощ! — викаше Пипкин като сянка в камбаната, като дух, прикован с главата надолу, за да отброява четвъртинките и часовете.

— Летете! — заповядаха момчетата на метлите си, но те останаха да лежат мъртви на парижките камъни.

— Няма живот в тях — каза Саван скръбно. — Всичкият им живец, огън и жар са изчезнали. Ами сега. — Той потри брадичката си и тя се разискри. — Как ще се качим без метлите, за да помогнем на Пипкин?

— Вие литнете, мистър Саван.

— А, не, това не влиза в играта. Вие трябва да го спасявате всеки път и тази нощ окончателно, веднъж завинаги да намери спасението си. Чакайте. Да! Хрумна ми нещо! Искахме да построим Парижката света Богородица, нали? Е, тогава нека я построим, на всяка цена! И да се изкачим до онзи твърдоглав, биец камбаната и отброяващ часовете Пипкин! Скачайте, момчета! Качвайте се по тези стълби!

— Какви стълби?

— Тези! Ето тук! Тук! И тук!

Пред тях се появиха тухли. Момчетата скочиха. Когато вдигнаха крак, под него се появи стъпало — по едно при всяко вдигане.

Бонг! — каза камбаната.

Помощ! — извика Пипкин.

Направо по въздуха с тропот, врява и грохот запрепускаха нозе, заизкачваха се по...

Стъпало. Второ.

И друго, и друго, нагоре в празното пространство.

Помощ! — извика Пипкин.

Бонг! — отново се обади кухо камбаната.

И така те бягаха по пустотата, а Саван ги подтикваше и подбутваше отзад. Бягаха направо по вятъра и светлината, а тухлите,

камъните и хоросанът се размесваха като карти, раздаваха се, лягаха тежко и добиваха форма под пръстите и петите им.

Това приличаше на препускане нагоре по торта, която сама издигаше каменните си етажи под звука на 'ясната камбана и тъжния Пипкин, който ги викаше и умоляваше да дойдат.

— Вижте, нашата сянка! — каза Том.

И наистина сянката на тази катедрала, на тази прекрасна Парижка света Богородица се бе простряла на лунната светлина над цяла Франция и половин Европа.

— Нагоре, момчета, нагоре, без спиране, без почивка, бягайте!

Бонг!

Помощ!

Те побягнаха. Започнаха да пропадат на всяка стъпка, но се появили нови и нови стъпала, спасиха ги и ги изкачиха толкова нависоко, че сянката на върховете на кулите се простря далеч отвъд реки и поля и угаси последните огънове на вещиците при кръстопътищата. На хиляда мили оттук магьосници, чародеи, заклинатели, почитатели на демони угаснаха като свещи, изпуснаха кълба дим, заокайваха се и се скриха, потънаха, когато църквата се издължи, извиси в небесата.

— Римляните отсякоха друидските дървета и подкосиха техния бог на мъртвите, но ние с тази църква, момчета, хвърлихме сянка, която подсече коленете на всички вещици и накара всички опърпани вълшебници и посредствени магьосници да си плюят на петите. Край на малките огънове на вещиците! Сега само тази огромна пламтяща свещ — Парижката света Богородица. Бързо!

Момчетата се заляха от радост. Защото се появи последното стъпало. Задъхани достигнаха върха.

Катедралата „Парижката света Богородица“ бе изградена и завършена.

Бонг!

Удари напевно последният час.

Грамадната камбана потръпна.

И увисна празна.

Момчетата се наклониха и надникнаха в дълбоката ѝ уста.

Вътре нямаше език с формата на Пипкин.

— Пипкин? — прошепнаха те.

— ... кин — отекна малко ехо в камбаната.

— Той е тук някъде Горе във въздуха, нали обеща, че ще се видим. А Пипкин винаги изпълнява обещанията си — каза Саван. — Погледнете, момчета. Чудесна изработка, нали? Труд за векове, извършен на едно препускане, колкото да си поеме дъх човек. Но нещо липсва, като изключим Пипкин. Какво е то? Завъртете се, огледайте се. Е?

Момчетата се завзираха. Зачудиха се.

— Ами...

— Не ви ли се струва всичко твърде голо, момчета? Ужасно обикновено и неукрасено?

— Водоливници!

Всички се обърнаха и погледнаха... Уоли Баб, облечен като водоливник за Празника. Лицето му направо сияеше от откритието.

— Няма никакви водоливници.

— Водоливници — промълви Саван, като изтърколи в устата си и чудесно разчлени думата с гущерския си език. — Водоливници. Ще ги поставим ли, момчета?

— Но как?

— Мисля, че можем да ги повикаме с изсвирване. Свирете за демони, свирете за бесове, надайте едно голямо пронизително изсвирване за зверове и кръвожадни зъбати обитатели на мрака.

Уоли Баб си пое дълбоко дъх:

— Ето моето!

И изсвири.

Всички изсвириха. А водоливниците?

Те дойдоха, *тичайки*.

ГЛАВА 16

Всички те, които бездействуваха в среднощна Европа, трепнаха в съня и вцепенението си и се събудиха.

С други думи, всички стари зверове, всички стари приказки, всички стари кошмари, всички стари неупотребявани и захвърлени демони, и зарязани вещици потръпнаха при призива, надигнаха се при изсвирването, трепнаха при повикването и като стремглави дяволи се понесоха сред прах по пътищата, стрелнаха се в небето, профучаха като куршум сред разлюлени дървета, прецапаха потоци, преплуваха реки, пронизаха облаци и запристигаха, запристигаха, запристигаха...

И така, казано с по-други думи, всички мъртви статуи, идоли, полубогове и полубожества от Европа, които лежах навсякъде като ужасен сняг — изоставени, разнебитени — замигаха, изправиха се и поеха във вид на саламандри по пътищата, на прилепи в небето и на кучета динго в гъстака. Летяха, препускаха, търчаха.

Сред всеобщото вълнение и удивление, бръцоловене и крясъци на момчетата, надвесени над ръба, и на Саван, също надвесен до тях, когато тълпите от чудати зверове заприиждаха от север, юг, изток и запад, за да се скупчат в паника при портите в очакване на изсвирването.

— Да ги полеем ли с разтопено олово? Момчетата видяха Саван да се усмихва.

— Мътните ги взели, не — каза Том. — Гърбушко отдавна е свършил това.

— Добре, тогава значи никаква горяща лава. Да ги извикаме горе със свирене?

Всички изсвириха.

И покорни на повикването, тълпите, стадата, глутниците, рояците, пълчищата, бесните потоци от чудовища, зверове, от развилнели се пороци и вкиснати добродетели, от свалени светци, залутани глутници, от празно великолепие, се заизнизваха, заплъзгаха, затичаха, затърчаха, запрепусаха смело право към стените на

Парижката света Богородица. В прилив на кошмари, във вълна от глъч и тропот те заляха катедралата и застинаха на всяко крило и издаден камък.

Втурнаха се прасета и се закатериха сатанински кози, а по протежението на друга стена се отпечатаха дяволи, които захвърлиха старите си рога и им изникнаха нови, обръснаха си брадите и си пуснаха тънки като филизи мустачки-червейчета.

Другаде гъмжило само от маски и лица, надянати от армия раци и клатушкащи се своенравни омари, задраска по стените и завзе високите кули. Тук се показаха главите на горили, изпълнени с греховност и зъби. Там — човешки глави с кренвирши в уста. Там отвъд заигра маската на Шут, издигната от паяк, който танцуваше балет.

Бяха толкова много, че Том каза:

— Божичко, колко са много!

— И още идват, ето там! — каза Саван. Защото в същото време катедралата бе наводнена от разни зверове и притаени злобни усмивки, дебнения и маски, гледай ти, там пък се зададоха дракони, преследващи деца, китове, поглъщащи Ионовци^[1], и колесници, натъпкани с черепи и кости. Акробати и въжеиграчи, извадени от равновесие от полудемони, се запрепъваха, изпопадаха в чудати пози и замръзнаха на върха.

Всичко това под съпровода на прасета с арфи, шопари с пикולי и кучета с гайди, самата музика на които спомагаше новите тълпи от гротески да бъдат омагьосани, притеглени нагоре по стените, уловени и впримчени навеки в каменни леговища.

Тук маймуна теглеше струните на лира, там се виеше жена с рибя опашка. От дълбините на нощта излетя сфинкс, отрони крилете си и се превърна в жена наполовина лъв, и се разположи, за да прекара в дрямка столетията под сянката и звука на камбаните отгоре.

— Какви са тези, бе? — извика Том. Саван надвесен изръмжа:

— Ами че това са греховете, момчета. И други разни неяснотии. Ето там пълзи червеят на съвестта.

Всички погледнаха как пълзи. Пълзеше много хубаво.

— А сега — прошепна меко Саван — легнете. Унесете се. Заспете.

И ятата от странни създания се завъртяха три пъти като зли песове и легнаха. Всички зверове се вградиха. Всички гримаси се вкамениха. Всички крясъци замлъкнаха.

Луната излезе от сянката и освети водоливниците на Парижката света Богородица.

— Сега виждаш ли смисъла, Том?

— Разбира се. Всички стари богове, всички стари сънища, всички стари кошмари, всички стари бездействащи и захвърлени представи — на всички тях ние намерихме работа. *Извикахме* ги тук!

— И тук те ще останат векове наред, така ли е?

— Точно така.

Те погледнаха през ръба.

На източния парапет имаше гъмжило от зверове. На западния — тълпа от грехове. На южния — вълна от кошмари. И на северния — чудесен куп от неназовани пороци и зле опазени добродетели.

— Аз — каза Том, доволен от свършеното през нощта, — не бих имал нищо против да *живея* тук.

Вятърът заприпява в устата на зверовете. Зъбите им засъскаха и засвириха:

— Хиляди благодарности.

[1] Иона — еврейски пророк, изпратен от бог да предупреди жителите на град Ниневия, че ще бъдат наказани за своите грехове. По пътя преживял ред премеждия и бил погълнат от голяма риба, в чийто стомах живял три дни и три нощи. *Б. пр.* ↑

ГЛАВА 17

— Гръм и мълнии — каза Том Скелтън при парапета, — ние извикахме със свирене всички тези каменни чудовища и демони. А Пипкин пак го няма. Мисля си, не можем ли да извикаме *и него*?

Саван се разсмя така, че плащът му заплющя на нощния вятър, а сухите му кокали затракаха под кожата.

— Момчета! Огледайте се! Той е все още тук!

— Къде?

— Тук — изстена тъничък далечен гласец. Момчетата си разтегнаха гърбовете от надзъртане зад парапета, изкривиха си вратовете от виране.

— Гледайте и търсете, момчета, както на жмичка! И дори при търсенето те изпитаха желание да спрат и още веднъж да се насладят на кипящото каменно покритие на катедралата, цялото оброчено в ужасни и прелестни в грозотата си уловени зверове.

Къде бе Пипкин сред всички тези тъмни морски създания със зейнали хриле, сякаш за безкрайно вдишване и въздишка? Къде сред всички тези прекрасно изваяни кошмари, издялани от жлъчни камъни и нощни потайности, сред тези чудовища, изсечени от стари земеръси, избълвани от бесни вулкани, застинали във вид на страхотии и бълнувания!

— Тук — отново проплака далечният познат гласец. И на един корниз, по средата на разстоянието до земята, момчетата, примигвайки, като че видяха кръгло красиво ангелско-дяволско лице с познати очи, познат нос и позната приятелска уста.

— Пипкин!

С викове те хукнаха по тъмни коридори надолу по стълбите, докато стигнаха друг корниз. Там, далеч сред вятъра, над една много тясна алея, наистина ги чакаше това лице, пленително сред толкова много грозота.

Том пое пръв, без да погледне надолу, и литна като птица. Последва го Ралф. Останалите се наредиха на ръба на сантиметри един

от друг.

— Внимавай да не паднеш, Том!

— Няма да падна. Ето го Пип. И наистина това бе той.

Застанали в една линия точно под издадената каменна маска, под бюста, под главата на водоливника, те се загледаха нагоре към този могъщ красив профил, към този грамаден чип нос, тази безбрада буза, тази коса като мраморен пух.

Пипкин.

— Пил, за бога, какво правиш там? — запита Том. Пип не отговори.

Устата му бе от камък.

— Ами че това е само камък — каза Ралф. — Просто един водоливник, издялан тук много отдавна, който прилича на Пипкин.

— Не, аз го чух да вика.

— Но как...

И тогава вятърът им отговори.

Той задуха из високите ъгли на катедралата. Засвистя през ушите и засвири през зейналите уста на водоливниците.

— А-а-а — прошепна гласът на Пипкин. Косата им се изправи.

— О-о-о — промълви каменната уста.

— Слушайте. Това е той! — каза Ралф възбудено.

— Тихо! — викна Том. — Пип? Следващия път, когато духне вятърът, кажи ни с какво можем да ти помогнем. Как дойде тук? Как да те смъкнем долу.

Мълчание. Момчетата се долепиха до скалното лице на грамадната катедрала.

И тогава следващият пристъп на вятъра засвири, засмукан през каменните зъби на момчето, и накара всички да затаят дъх.

— Само... — чува гласа на Пипкин.

— По... — прошепна отново след малко гласът. Мълчание. Още вятър.

— Един...

Момчетата зачакаха.

— Въпрос.

— Само по един въпрос! — преведе Том.

Момчетата се запревиваха от смях. Това си беше Пип.

— Добре — Том събра слюнката си. — Какво *правиш* там горе?
Вятърът задуха печално и гласът заговори сякаш от дълбините на стар кладенец:

— Бях... на толкова... места... само за... няколко... часа.

Момчетата чакаха и скърцаха със зъби.

— Говори, Пипкин!

Вятърът се върна и застана през отворената каменна уста.

После обаче замря.

Заваля дъжд.

И това бе възможно най-доброто. Защото студените капки се стичаха в каменните уши на Пипкин, после навън през носа му, изливаха се от мраморната уста, и така той започна да произнася сричките свързано, с ясни студени дъждовни думи:

— Хей, така е по-добре!

Той бълваше мъгла, пръскаше бързо дъжд:

— Само да ме бяхте видели къде ходих! По дяволите! Бях погребан като мумия! Бях затворен в едно куче!

— Предположихме, че си бил ти, Пипкин!

— А сега съм тук — каза дъждът в ухото, дъждът в носа, ясните капки дъжд в мраморната уста. — Дявол го взел, колко е смешно и странно да си вътре в този камък, с всичките тези дяволи и демони за другарчета! А след десет минути кой знае къде ще бъда! Още по-нагоре? Или заровен дълбоко в земята!

— Къде, Пипкин?

Момчетата се забутаха. Дъждът затрополи и ги заудря, те се заклатиха и за малко щяха да паднат от корниза.

— Умрял ли си, Пипкин?

— Не, още не — отговори студеният дъжд в устата му. — Част от мен е в една болница далече отгук, у дома, друга част — в онази стара египетска гробница. Трета — в тревата на Англия. Друга част — тук. А още една част — на още по-лошо място...

— Къде?

— Не знам, не знам, о, божичко, в един момент се смея, в следващия се страхувам. Сега, точно сега, в тази минута ми се струва, че се страхувам. Помогнете ми, приятели. Помогнете, *моля ви!*

От очите му бликна дъжд като сълзи.

Момчетата се пресегнаха с всички сили да докоснат брадичката на Пипкин... Но преди да успеят да направят това...

От небето удари мълния.

Светкавица в синьо и бяло.

Цялата катедрала се разтресе. Момчетата трябваше да се заловят кой където свари — за демонски рога и ангелски крила, за да не бъдат съборени.

Гръм и пушек. И пръснати отломки от скала и камък.

Лицето на Пипкин бе изчезнало. Съборено от мълнията, то бе паднало отвисоко и се бе разбило на земята.

— Пипкин!

Там долу, върху плочите пред прага на катедралата, се виждаха само последните искрици от удара на камъка в камък и фин прах от водоливник. Нос, брадичка, каменна устна, твърда буза, блестящо око, нежно изваяно ухо — всички бяха отвени от вятъра като слама или шрапнелен прах. Момчетата видяха нещо подобно на пушек около призрак, цвете от барутен взрив, което се носеше на югозапад.

— Мексико — каза Саван, един от хората на този свят, които знаеха как да произнасят думите.

— Мексико? — запита Том.

— Последното голямо пътуване за тази нощ — произнесе Саван, отново вкусвайки насладата на сричките. — Свирете, момчета, ревете като тигри, ръмжете като пантери, вийте като хищници!

— Да режем, ръмжим, вием?

— Съберете хвърчилото, момчета, частите от хвърчилото на есента. Слепете отново зъбите, пламтящите очи и окървавените нокти. Призовете вятъра да ги скрепи и ни понесе нависоко, надалече и задълго. Ревете, момчета, пицете, тръбете, викайте!

Момчетата се поколебаха. Саван се затича по корниза като човек, който при бягането си удря с трясък дъсчена ограда. Мушна всяко момче с коляно или лакът. Те паднаха и при падането всяко нададе своя писък, вик и крясък.

Падайки като оловен отвее в студения въздух, те усетиха отдолу да набъбва опашката на смъртоносен паун, цялата в кръвясали очи. Десет хиляди горящи очи се надигнаха.

Внезапно литнало покрай ветровит път с водоливници, току-що събраното есенно хвърчило прекрати падането им.

Те сграбчиха, заловиха се за ръбове, краища, ребра, плющящи като барабан хартии, за парчета, ивици и късчета от стара лъвска уста с дъх на месо, за тигърска лапа със съсирена кръв.

Саван подскочи и се хвана. Този път той беше опашката.

Есенното хвърчило с осем момчета върху надигащата се вълна от зъби и очи закръжи в очакване.

Саван наостри слух.

На стотици мили оттук, по пътищата на Ирландия се стичаха примрели от глад просяци, които молеха за храна от врата на врата. Плачът им се носеше в небето.

Фред Фрайър, в просешки костюм, се заслуша.

— Натам! Нека да отлетим натам.

— Не. Нямаме време. Слушайте.

От хиляди мили се чуваше лекият тропот на чукчетата на бръмбарите мъртво часовниче, които отброяваха нощта.

— Мексиканските майстори на ковчези — усмихна се Саван. — По улиците при своите дълги сандъци, с пироните и чукчетата — чукат ли чукат.

— Пипкин? — прошепнаха момчетата.

— Значи, чувате — каза Саван. — И така, Мексико е страната, в която ще отидем.

Есенното хвърчило загърмя и ги понесе върху вълна от вятър, висока хиляда фута.

Водоливниците надуха каменни ноздри и разтвориха мраморни устни, за да проплачат на същия този вятър своето прощално сбогом.

ГЛАВА 18

Намираха се над Мексико.

Над езерен остров в Мексико.

Далече долу чуха лай на кучета в нощта. Сред осветеното от луната езеро видяха няколко лодки, които се движеха като водни насекоми Чуха да се свири на китара и мъж да пее с висок тъжен глас.

Далеч отвъд тъмните очертания на земята, в Съединените щати глутници деца заедно с тълпи кучета препускаха със смях, с лай, с хлопане от врата на врата, а ръцете им бяха пълни с кесии със сладки съкровища, а самите деца обзети от дива радост в навечерието на Празника.

— Но тук — прошепна Том.

— Какво тук? — попита Саван, който кръжеше над лакътя му.

— Ами, защо тук...

— й из цяла Южна Америка...

— Да, на юг. Тук и на юг. Всички гробища. Всички гробове са...

...осветени от свещи, помисли си Том. Хиляда свещи в това гробище, сто в онова, десет хиляди примигващи пламъчета на сто мили по-нататък, на пет хиляди мили надолу в самия край на Аржентина.

— По този начин ли празнуват...

— El Dia de los Muertos. Как е испанския ти от училище, Том?

— Денят на мъртвите?

— *Caramba si!* Хвърчило, разпадни се! Хвърчилото се сниши и се разпадна за последен път.

Момчетата тупнаха на каменистия бряг на тихото езеро.

Над водата виснеха мъгли.

Далече отвъд езерото се виждаше неосветено гробище. Все още без никакви свещи.

Сякаш тласкано само от течението, из мъглата тихо заплува едно кану без гребла.

В единия му край стоеше безмълвна висока фигура, увита в сив плащ.

Кануто се заби меко в тревистия бряг.

Момчетата зяпнаха. Защото, доколкото можеха да видят, под качулката на забулената фигура бе сбран само мрак.

— Мистър... мистър Саван?

Те знаеха, че това може да бъде единствено той.

Той обаче не проговори. Само бледа светулка от усмивка проблясна под качулката. И костелива ръка замаха.

Момчетата се търкулиха в лодката.

— Ш-ш-шт! — прошепна глас изпод празната качулка.

Фигурата отново замаха и тласнати от вятъра, те се донесоха по тъмните води под нощното небе с милиардите, никога невиджани дотогава огънчета на звездите.

Отдалече на тъмния остров се чу акорд на китара.

В гробището светна една-единствена свещ.

Някъде някой издаде мелодичен тон на флейта.

Още една свещ светна сред гробовете.

Някой изпя една-единствена дума от песен.

Трета свещ оживя от горяща клечка кибрит.

И колкото по-бързо се движеше лодката, толкова повече звуци на китара зазвучаваха, толкова повече свещи светваха високо сред гробовете по скалистите хълмове. Дузина, сто, хиляда свещи запламтяха, докато картината заприлича на огромната звездна мъглявина Андромеда, сякаш паднала от небето и останала наклонена тук, в средата на почти среднощно Мексико, за да си отдъхне.

Кануто се удари в брега. Момчетата наизскачаха изненадани. Заоглеждаха се за Саван, но него го нямаше никъде. Единствено плащът му лежеше надиплен в кануто.

Повика ги китара. Подкани ги глас от песен.

Път, подобен на река от бели камъни и бели скали, ги поведе през града, който приличаше на гробище, и към гробището, което приличаше на... *град!*

Защото в града нямаше никакви хора.

Момчетата стигнаха до ниската стена на гробището и огромните инкрустирани железни порти. Уловиха железните дръжки и надникнаха вътре.

— Гледай ти — възкликна Том, — никога не бях виждал толкова нещо!

Сега те разбраха защо градът бе така пуст.

Защото гробището бе пренаселено.

До всеки гроб бе коленичила жена и полагаше на плочата гардении, азалии или невени в рамка.

До всеки гроб бе коленичила дъщеря, която палеше нова свещ или друга, току-що угаснала.

До всеки гроб имаше мълчаливо момче с грейнали кафяви очи, което в едната ръка държеше малка погребална сцена от картон, залепен за дъсчица, а в другата — картонен череп, в който подрънкваха ядки и оризови зърна.

— Гледайте — прошепна Том.

Имаше стотици гробове. И стотици жени. Стотици дъщери. Стотици синове. И стотици по стотици хиляди свещи. Цялото гробище представляваше гъмжило от запалени свещи, сякаш цяло поколение светулки, научило за великия събор, бе долетяло тук, бе се настанило и огряло надгробните плочи и бе осветило кафявите лица, тъмните очи и черната коса.

— Момчета — каза Том, повече на себе си, — у нас никога не ходим на гробищата освен веднъж в годината, на Деня на благодарността^[1], и то посред пладне, в разгара на деня, и хич не е забавно. А това тук, това е... забавно!

— Точно така — извикаха приглушено всички.

— Мексиканският празник на вси светии е по-хубав от нашия!

Защото на всеки гроб имаше блюда със сладки във формата на свещеници, скелети и призраци, които очакваха да бъдат захапани от... живи хора? Или от призраци, които може да се появят към разсъмване, гладни и окаяни? Никой не знаеше с положителност. Никой нищо не казваше.

И всяко момче в гробищата, застанало до сестра си и майка си, положи миниатюрното погребение върху гроба. Там имаше мъничко захарно човече в мъничък дървен ковчег пред мъничък олтар с мънички свещи. А около мъничкия ковчег пред олтара стояха мънички момчета с фъстъчени глави и изрисувани очи върху черупките. Пред олтара стоеше свещеник с царевично зърно вместо глава и орех вместо

стомах. А върху олтара бе поставена снимката на човека в ковчега, за чийто живот сега си спомнях.

— Става все по-интересно — прошепна Ралф.

— Cuevos! — пропя глас откъм хълма.

В гробищата други гласове подеха припева. Облегнати на стената на гробищата, с китари и бутилки в ръце, стояха мъжете от селото.

— Cuevos de los Muertos — пропя далечен глас.

— Cuevos de los Muertos — подеха мъжете в сянката зад портата.

— Черепи — преведе Том. — Черепите на мъртвите.

— Черепи, сладки захарни черепи, сладки бонбонени черепи, черепите на мъртвите — пееше гласът и все повече приближаваше.

И надолу по хълма, с лека крачка и потопен в сянка, се зададе гърбав продавач на черепи.

— Не, не е гърбав — каза Том полугласно.

— На гърба си има цял товар *черепи* — извика Ралф.

— Сладки черепи, сладки бели кристални захарни бонбонени черепи — пееше продавачът, а лицето му бе скрито под грамадно сомбреро. Но този напевен глас не бе ли на Саван?

А на рамото му върху дълга бамбукова пръчка висяха на черни върви дюзини захарни черепи, големи колкото главите на момчетата. Върху всеки череп имаше надпис.

— Имена! Имена! — пееше старият продавач, — Кажете ми името си и аз ще ви дам вашия череп.

— Том — каза Том.

Старият човек издърпа един череп. Върху него с големи букви бе написано:

ТОМ.

Том протегна ръка и взе името си, своя собствен ядлив череп, между пръстите си.

— Ралф.

И бе подхвърлен череп с надпис РАЛФ. Ралф го улови със смях.

Като при бърза игра костеливата ръка заиздърпва, заподхвърля един след друг белите черепи, припявайки в хладния въздух:

ХЕНРИ-ХАНК! ФРЕД! ДЖОРДЖ! БОДЛИВИЯ! ДЖ. ДЖ. УОЛИ!

Момчетата запищяха и затанцуваха бомбардирани, замервани със собствените си черепи и с гордите си имена, издълбани върху

всяка бяла вежда. Уловиха, като за малко щяха да изтърват тези чудесни бомби.

Заразглеждаха със зяпнали уста смъртните сладки в лепкавите си ръце.

От гробищата запяха тъжни мъжки гласове:

*Роберто... Мария... Кончита... Томас,
Calavera^[2], calavera, кости захарни яжте!
Името ви е върху снежнобелия череп,
надолу по улицата се втурнете.
На площада идете при белите купове.
Купете и яжте!
Името си сдъвчете. Радостта намерете!*

Момчетата вдигнаха сладките черепи.

*Отхапи Т, после О и М. Том!
Схрускай Х, сдъвчи А, глътни Н, задави се с К. Ханк!*

Устата им се наляха със слюнки. Дали обаче това което държаха в ръце, не бе отрова?

*Ще повярвате ли? Такова щастие и радост —
всяко момче се тъпче с мрак, нагъва ноц!
Колко хубаво! Отхапи още!
Давай! Сдъвчи тази чудна захарна глава!*

Допряха до устните си захарните имена и тъкмо щяха да ги ухапят, когато...

— Олè!

Врълхлетя тълпа от мексикански момчета, които крещяха имената си и грабежа черепите.

— Томас!

И Том видя Томас да отнася черепа с името му.

— Хей — каза Том, — той някак си приличаше на... *мене!*

— Така ли? — попита продавачът на черепи.

— Енрике! — извика малко индианче и грабна черепа на Хенри-Ханк.

Енрике запраши надолу по хълма.

— Той приличаше на *мене!* — каза Хенри-Ханк.

— И *наистина* прилича — каза Саван. — Бързо, момчета, виждате ги какво правят. Стискайте сладките черепи и *да потегляме!*

Момчетата подскочиха.

Защото в същия миг взрив разтърси улиците долу в града. После още един и още един. Фойерверки.

Момчетата хвърлиха последен поглед към цветята, гробовете, миниатюрните погребения е миниатюрните човечета и и ковчези, към свещите, коленичилите жени, самотните момчета, момичета и мъже, после се завъртяха и хукнаха към фишеците.

Том, Ралф и останалите маскирани момчета дотичаха задъхани до площада. Спряха рязко и заподскачаха, тъй като хиляда миниатюрни фишеци затрещяха около нозете им. Лампите светнаха. Внезапно магазините се отвориха.

Томас, Хосе Хуан и Енрике палеха и мятаха фишеците с крясъци.

— Хей, Том, това е от *мен* — Томас!

Том видя очите си да светят от възбуденото лице на момчето.

— Хей, Хенри, това е от Енрике! Тряс!

— Дж. Дж., това — тряс! От Хосе Хуан!

— О, това е най-хубавият празник на света! — каза Том.

И така си беше.

Защото никога в лудешкото си пътуване не бяха преживявали, помирисвали, докосвали толкова много неща, както в този миг.

На всяка алея, всяка врата и прозорец имаше купища захарни черепи с прекрасни имена.

От всяка алея се носеше почукването на майсторите на ковчези — бръмбарите мъртво часовниче, които забиваха пирони, удряха с чукове, коваха капаци на ковчези, сякаш дървени тимпани ехтяха в нощта.

На всеки ъгъл имаше вързопи вестници със снимки на кмета с тяло, нарисувано като скелет, на президента, целият от кости, или на

най-красивата девойка, облечена като ксилофон, и на смъртта как свири на нейните блокчета-ребра.

— *Calavera, Calavera, Calavera...* — понесе се песен от хълма.
— Вижте политиците, погребани във вестниците. А под имената им — СПЕТЕ В МИР. Такава е човешката слава!

*Виж скелетите как жонглират, стъпили
високо един на друг на разменете си!
Изричат молитви, играят борба и футбол!
Малки бегачи, малки скачачи,
малки скелети скачат и падат мигновено.
Вярвал ли си някога, че нощта може
да бъде чак толкова смалена?*

Песента казваше истината. Където и да погледнеха, момчетата виждаха миниатюрните акробати, играчите на трапец, баскетболистите, свещениците, жонгльорите и въжеиграчите, всички с кокалени ръце и костеливи рамене, и съвсем мънички — колкото да се поберат в ръката ви.

А отсреща на един прозорец имаше цял джазбанд с микроскопичен скелет-тромпетист, скелет-джазбандист, скелет, който свиреше на туба, не по-голяма от супена лъжица, и скелет-диригент с ярка шапка на главата и палка в ръка, а от мъничките хорни се изливаше мъничка музика.

Никога дотогава момчетата не бяха виждали толкова много... кости!

— Кости — смееха се всички. — О, чудесни кости!
Песента започна да заглъхва:

*Дръж: в длани тъмния празник,
отхапи, преглътни и живей,
излез от дългия черен тунел на El Dia de Muerte
и бъди щастлив, бъди щастлив, че си... жив.
Calavera... Calavera...*

Вестниците, обрамчени в черно, бяха отнесени от вятъра в бяло погребално шествие.

Мексиканските момчета се затичаха нагоре по хълма към семействата си.

— О, странно, страшно странно — прошепна Том.

— Кое? — запита Ралф до лакътя му.

— Там горе — в Илинойс, ние сме забрави защо е всичко това. Искам да кажа, че мъртвите, горе в нашия град, тази вечер са забравени. Никой не ги помни. Никой не го е грижа. Никой не отива да седне и поразговаря с тях. Момчета, колко ли са самотни! Направо е тъжно. А гледайте тук — дявол го взел. Хем весело, хем тъжно. Този площад е целият във фишеци и играчки-скелети, а горе на онова гробище сега са всички мъртви мексиканци с близките си — с цветя, свещи, песни и бонбони. Искам да кажа, че е почти като Деня на благодарността, не мислите ли? Всички седат на вечеря, като само половината могат да ядат, но това не е най-важното, важното е, че са *там*. Все едно сеанс, на който си държите ръцете с приятелите, без всички те да са там. По дяволите, Ралф.

— Да — кимна Ралф зад маската си, — по дяволите.

— Погледнете, погледнете там — каза Дж. Дж. Момчетата погледнаха.

На върха на куп бели захарни черепи имаше един с надпис ПИПКИН.

Сладкият череп на Пипкин, но никъде сред всичките взривове, танцуващи кости и летящи черепи ни прашина, звук, ни сянка от Пип.

Толкова бяха свикнали с неговите неочаквани и фантастични появявания — на стените на Парижката света Богородица или притиснат в златни саркофази, че очакваха да изскочи като човече на пружина от купчината захарни черепи, да размаха чаршафи пред очите им и да запее погребални песни.

Но не. Внезапно никакъв Пип. Въобще никакъв.

А може би никакъв Пип и за в бъдеще.

Момчетата потрепераха. Студен вятър вдигна мъгла от езерото.

[1] Национален празник на САЩ, чествуван на четвъртия четвъртък на месец октомври, когато се отдава благодарност за реколтата и всички блага през годината. *Б. пр.* ↑

[2] Черепи (исп.) — *Б. пр.* ↑

ГЛАВА 19

По тъмната нощна улица зад един ъгъл се зададе жена, понесла на раменете си кобилица с две кофи, препълнени с горящи въглища. Розовата жаравя пръскаше искри като светулки, които литваха на вятъра. Там, където минеха босите ѝ стъпала, оставаше следа от умиращи искрици. Повлякла нозе, тя зави безмълвно зад друг ъгъл и изчезна в някаква алея.

След нея се зададе мъж, понесъл леко, леко малък ковчег на главата си.

Това бе сандък, изработен от най-обикновено светло дърво и после закован. Отстрани и на капака бяха забодени евтени сребърни розетки и ръчно изработени копринени и хартиени цветя.

Вътре в сандъка имаше...

Момчетата се загледаха в погребалната процесия от двама. Двама, помисли си Том. Мъжът със сандъка и онова нещо вътре.

Мъжът, закрепил с тържествено лице ковчега на главата си, без да се навежда, влезе в близката църква.

— Това — заекна Том, — това вътре в сандъка пак ли беше Пип?

— А ти как мислиш? — попита Саван.

— Не знам — извика Том. — Знам само, че много ми се събра. Нощта се оказа твърде дълга. Толкова впечатления. Сега вече знам всичко, дявол го взел, всичко!

— Да! — казаха всички, притиснали се треперейки един до друг.

— И трябва да си вървим у дома, нали? А какво ще стане с Пипкин, къде е той? Жив ли е или мъртъв? Можем ли да го спасим? Безвъзвратно ли е загубен? Не сме ли закъснели? Какво да правим?

— Какво? — извикаха всички и въпросът литна, избухна от устата им и се загнезди в очите им. Всички уловиха Саван, сякаш за да изтръгнат отговора от него, да го измъкнат от лактите му.

— Какво да правим?

— Да спасим Пипкин! Това е последното нещо. Погледнете онова дърво!

От дървото висяха дузина празнични *riñatas*^[1]: дяволи, призраци, черепи, вещици, полюшвани от вятъра.

— Счупете своята *riñata*, момчета! В ръцете им бяха тикнати пръчки.

— Удряйте!

Те удариха с крясък. *Riñatas* експлодираха.

И от *riñata*-скелет се посипаха като дъжд хиляда люспици-скелети. Завъртяха се край Том. Вятърът отнесе скелетите, люспиците и Том.

От *riñata*-мумия се посипаха стотици нежни египетски мумийки, които се втурнаха към небето, заедно с Ралф.

И така всяко момче удари и разчупи своята *riñata*; разпръсна танцуващи копия на самия себе си, дребнички като винени мушици, и всички тези дяволи, вещици и призраци запищяха, подеха момчетата и заедно с листата се запремятаха към небето, последвани от Саван и смеха му.

Рикошираха в последните алеи на града. Удариха се с плясък и подскочиха като камъчета по езерна повърхност...

... за да се приземят в кълбо от колена и лакти на един далечен хълм. Изправиха се.

Намираха се в средата на изоставено гробище без хора, без светлина. Само камъни; като огромни сватбени торти, гарнирани с древна лунна светлина.

Както гледаха, Саван, който с пъргаво и тихо движение се бе приземил меко на краката си, се наведе. Хвана някаква желязна дръжка в земята. Дръпна я. Изскърцаха панти и в земята зейна широко врата.

Момчетата се наредиха на ръба на дълбоката дупка.

— Ката — заекна Том. — Катакомби?

— Катакомби — посочи Саван.

Надолу в сухата прашна земя водеха стълби. Момчетата преглътнаха с мъка.

— Пипкин там долу ли е?

— Слезте и го доведете, момчета.

— Той *сам* ли е долу?

— Не. С него са разни неща. *Неща*.

— Кой ще тръгне пръв?

— Аз не! Мълчание.

— Аз — каза най на края Том.

Сложи крак върху първото стъпало. Потъна в земята. Направи още една стъпка. И после внезапно изчезна. Останалите го последваха.

Заслизаха по стъпалата в колона по един и с всяка стъпка надолу мракът ставаше все по-гъст, тишината — по-необятна, нощта — дълбока като кладенец и извънредно черна, с всяка стъпка притаени сенки сякаш се занавеждаха от стените, с всяка стъпка насреща им се захилиха странни неща от дългата пещера, която ги очакваше долу. Точно над главите им висяха прилепи, които пищяха така високо, че не можеха да се чуят. Можеха да ги чуят само кучетата, да побеснеят, да изскочат от кожата си и да търтят да бягат. С всяка стъпка надолу градът оставаше все по-далече, заедно със земята и с всички добри хора по нея. Дори гробището изглеждаше далече. Почувствуваха се самотни. Толкова самотни, че им идеше да се разплачат.

Защото всяка стъпка надолу ги отдалечаваше с милиард мили от живота и топлите легла, от уютната светлина на свещите, от майчиния глас, лулата на татко и покашлянето му в нощта, което ви даваше сигурността, че той е там някъде в мрака, жив и обръщащ се в съня си и готов да смаже с юмрук всяко нещо, ако това се наложи.

След всяка стъпка надолу те най-после се оказаха в основата на стълбите и надникнаха в дългата пещера, в дългия коридор.

Всички хора там бяха съвсем притихнали.

Притихнали от много отдавна.

Някои от тридесет години.

Някои мълчаха от четиридесет.

Някои бяха съвсем безмълвни от седемдесет.

— Ето ги — каза Том.

— Мумиите? — прошепна някой.

— Мумиите.

В дълга редица до стените. Петдесет мумии до дясната стена. Петдесет до лявата. И четири, които чакаха в мрака в далечния ъгъл. Сто и четири мумии, сухи като прах, по-самотни от момчетата, по-самотни, отколкото момчетата биха били въобще някога в живота си; изоставени тук, смъкнати долу, далече от кучешкия лай, от светулките и нежните песни на мъже и китари в нощта.

— О, момчета — каза Том. — Всички тези нещастници. *Слушал съм за тях.*

— Какво?

— Близките им не могли да платят данъка за гробовете, затова гробарят ги изровил и ги сложил тук долу. Земята тук е толкова суха, че ги е превърнала в мумии. Погледнете, вижте как са облечени.

Момчетата забелязаха, че някои от тези отдавнашни хора са облечени като фермери, други — като селянки или като бизнесмени в стари тъмни костюми, а един дори като тореадор в прашния си костюм от пайети. Под дрехите всички обаче представляваха тънка кожа и кости, паяжина и прах, който се посипваше през ребрата им, ако кихнете или ги докоснете.

— Какво е това?

— Кое, кое?

— Ш-ш-т!

Всички наостриха слух. Втренчиха се в дългия свод.

Всички мумии ги гледаха с празни очи. Всички мумии чакаха с празни ръце.

Някой хлипаше в далечния ъгъл на дългия тъмен коридор.

— А-а-а — чуха звук.

— О-о-о — чуха плач.

— Е-е-е — достигна до тях хлипането на слабия глас.

— Това е... ами да, Пип! Чувал съм го да плаче само веднъж, но това е той. Пипкин. Затворен в тази катакомба.

Момчетата се загледаха.

И на сто фута, сгушена в един ъгъл, уловена в най-далечния край на катакомбата, видяха малка фигура, която... мърдаше. Раменете ѝ потръпваха. Главата ѝ бе наведена и покрита от треперещи ръце. А под ръцете устата хлипаше от страх.

— Пипкин? ...

Плачът престана.

— *Ти* ли си? — прошепна Том.

Дълга пауза, тръпнещо поемане на дъх и после:

— ... да.

— Пип, за бога, какво правиш там?

— Не знам?

— Защо не излезеш?

— Не... не мога. Страх ме е!

— Но? Пип, ако останеш там... Том замълча.

Пип, помисли си той, ако останеш там, това ще бъде завинаги. При цялата тази тишина и самотниците. В тяхната дълга редица, а туристите ще идват да те гледат и ще си купуват билети, за да те гледат още. Ти...

— Пип! — каза Ралф зад маската си. — Ти трябва да излезеш оттам.

— Не мога — захълца Пип. — Те няма да ме пуснат.

— Те?

Но момчетата знаеха, че той има пред вид дългата редица от мумии. За да излезе оттам, той трябваше да мине по коридора на изтезанията между кошмарите, мистериите, страшилищата, ужасите и привиденията.

— Те *не могат* да те спрат, Пип.

— О, не, могат — каза Пип.

— ... могат... — каза ехото от дъното на катакомбата.

— Страх ме е да изляза.

— А нас... — каза Ралф.

„Ни е страх да влезем“ — помислиха си всички.

— Може би ако изберем *някой* по-храбър... — каза Том и млъкна.

Защото Пипкин заплака отново, а мумиите чакаха и нощта бе така тъмна в дългата гробница, че ако пристъпехте, щяхте веднага да потънете в пода и никога повече нямаше да мръднете оттам. Подът щеше да стегне глезените ви с мраморна кост и да ви държи така, докато пронизващият студ ви превърне завинаги в статуя от сух прах.

— Може би ако тръгнем вкупом, всички наведнъж... — каза Ралф.

И те се опитаха да помръднат.

Подобно на грамаден многокрак паяк, момчетата направиха опит да се натъпчат през вратата. Две стъпки напред, една назад. Една напред, две назад.

— А-а-а! — плачеше Пипкин.

При този звук всички изпопадаха един връз друг с несвързани звуци, задраскаха обратно към вратата и закрепяха, за да прогонят страха и ужаса си. В гърдите си чува тропота на лавината от болезнени удари на сърцето.

— О, господи, какво ще правим сега, той се страхува да дойде, ние се страхуваме да отидем, тогава, тогава? — проплака Том.

Зад тях, облегнат на стената, стоеше Саван, забравен. Мъничко пламъче от усмивка пробяга и се стопи на устните му.

— Ето, момчета. Ще го спасим с *това*.

Бръкна в тъмния си плащ и извади познато бяло захарно черепче, на веждата на което пишеше: ПИПКИН!

— Ще спасим Пипкин, момчета. Ще сключим сделка.

— С кого?

— С мене и с всички безименни. Ето така. Натрошете този череп на осем чудесни парчета и всеки да вземе по едно. П за тебе, Том, И за тебе, Ралф, половинката от другото П за тебе, Ханк, другата половинка за тебе, Дж. Дж., малко от К, на тебе, малко и на тебе, а ето и още едно И, последното Н. Пипнете сладките парчета, момчета. Чуйте сега. В тях се крие сделката. Искате ли наистина Пипкин да живее?

При тези думи избухна такава буря от протест, че Саван отстъпи назад. Момчетата джавкаха като кучета срещу въпроса му дали въобще искат Пипкин да живее.

— Добре, добре — зауспокоява ги той. — Разбрах, че наистина мислите така. Е, тогава ще дадете ли всички по една година от края на живота си?

— Какво? — попита Том.

— Говоря сериозно, момчета, по една година, по една скъпоценна година от най-долния край на свещта на живота си. С една година от всеки можем да откупим мъртвия Пипкин.

— Една година! — шепотът, сподавените думи за ужасната цена обиколи всички. Трудно бе да се осъзнае. Една такава далечна година не бе никаква година. Момчета на единадесет — дванадесет години не могат да се поставят на мястото на седемдесетгодишни мъже.

— Една година? Една година? Ами, разбира се, защо не? Да...

— Помислете, момчета, помислете! Това не е никаква сделка наужким. Говоря сериозно. Съвсем действителна и истинска. Условието е тежко, сделката също е тежка.

— Една година, всеки от вас трябва да обещае да я даде. Сега, разбира се, не чувствувате липсата ѝ, защото сте твърде млади; аз чета мислите ви и виждам, че вие дори не предполагате как бихте разсъждавали в края на живота си. Едва по-късно — петдесет години

от тази нощ, или шестдесет от тази зора, когато срокът ви започне да се смалвява и с цяло сърце зажаднеете за още един слънчев и радостен ден, точно тогава мистър С като Съдбата и мистър К като Кости ще се появят със сметката, която ще трябва да платите. Или пък ще дойда самият аз, старият Саван, приятелят на момчетата, и ще кажа: вре ме е. Така че една обещана година означава една дадена година. Аз ще кажа „дайте“ и вие ще трябва да дадете.

— Какво точно означава това?

— Означава, че тези от вас, които биха доживели до седемдесет и една година, ще трябва да умрат на седемдесет. Други, които биха живели осемдесет и шест, ще напуснат света на осемдесет и пет. Това е голяма възраст. Една година повече или по-малко сега не ви се струва много. Когато обаче му дойде времето, може да съжалявате, момчета. Но тогава пък ще имате право да кажете: тази година прекарах добре, дадох я за Пипкин, дадох живот назаем на скъпия Пипкин — най-красивата ябълка, която бе на път твърде рано да се отрони от дървото на живота. Някои от вас вместо на четиридесет и девет ще трябва да се простят с живота на четиридесет и осем. Някои вместо на петдесет и пет ще трябва да склопят очи във вечния сън на петдесет и четири. Сега разбирате ли всичко напълно, момчета? Събрахте ли числата? Ясна ли е аритметиката? Една година! Кой ще даде триста шестдесет и пет пълни дни от собствената си душа, за да върнем нашия Пипкин? Помислете, момчета. Без да говорите. После чакам отговор.

Настъпи дълго мълчание на ученици, които в час по аритметика умуват над вътрешни равносметки.

Пресмятаха много бързо наистина. Никой не зададе въпрос, макар да знаеха, че след години може да мислят малко по-различно за това страшно бързане. Но какъв друг избор имаха? Оставаше им единствено да скочат от брега и да спасят давящото се момче, преди окончателно да потъне в ужасяващия прах.

— Аз — каза Том, — аз ще дам една година.

— И аз — каза Ралф.

— И аз участвувам — каза Хенри-Ханк.

— И аз! И аз! И аз! — казаха останалите.

— Знаете ли в какво се вричате, момчета! Значи, вие *наистина* обичате Пипкин?

— Да, да!

— Така да бъде, момчета. Яжте, дъвчете тогава. Те пъхнаха парченцата от сладкия череп в устата си. Задъвкаха. Захрускаха.

— Преглътнете мрака, момчета, дайте своята година.

Те преглътнаха трудно, толкова трудно, че очите им заблестяха, ушите им забучаха, а сърцата им се разтуптяха.

Усетиха в гърдите и телата си да се отваря някаква клетка с птици и нещо неясно да отлита. Стори им се, че виждат подарените от тях години да разперват криле над рвета и да кацат някъде, подобно на добра разплата за странни дългове.

Чуха вик.

— Ето! После:

— Ме!

И след това:

— Идвам!

Три думи — бум, бум, бум — и три гърма на обувки по каменния под.

И по коридора между редиците от мумии, които се навеждаха да го задържат, но не успяваха, между приглушените писъци и крясъци, устремен, втурнал се, препускащ, замятал пети, загребал с лакти, издул бузи, затворил очи, пуфтящ през ноздри и — бум, бум — забумтял по пода с крака, нагоре-надолу, нагоре-надолу, се зададе...

Пипкин.

Как само *бягаше!!!*

— Вижте го. Давай, Пип!

— Пип, по средата на пътя си!

— Вижте го как препуска! — казаха всички с бонбонени уста и с достойното име на Пипкин, затворено зад захарните им зъби, с неговия вкус зад устните, с това прекрасно име на езика — Пип, Пип, Пипкин!

— Не спирай, Пип. Не гледай *назад!*

— Да не паднеш!

— Ето го, на три четвърти от разстоянието!

Пип пробяга коридора на изтезанията. Здрав, чудесен, бърз и истински. Премина между сто затаени мумии, без да ги докосне и без да погледне назад и — спечели състезанието.

— Пип, успя!

— Невредим!

Но Пип продължаваше да бяга. Не само по коридора на изтезанията между мъртъвците, но и по този между топлите, изпотени, крещящи живи момчета.

Той ги разбута и изчезна нагоре по стълбите.

— Пип, всичко е наред, върни се! Те побягнаха след него по стълбите.

— Къде отива, мистър Саван?

— Ами, предполагам, както е изплашен — каза Саван, — у дома.

— Пипкин... спасен ли е?

— Да отидем да видим, момчета. Да полетим! Той се завъртя като вихрушка. Разперените му ръце зацепиха и засякоха въздуха със загребващи махове. Така бързо се въртеше, че създаде вакуум, собствена буря. Този циклон, това гигантско засмукване на въздух грабна момчетата за ухото, носа, лакътя или пръста на крака.

Подобно на рояк обрулени листа те се откъснаха с викове към небето. Разбеснелият Саван се извиси. Те също, доколкото им стигаха силите, се извисиха и се понесоха. Удариха облаците като сачмен изстрел. Последваха Саван като ято птици, устремени на север към дома преди топлия сезон.

Сякаш усещаха земята да се върти от север на юг. Долу се завъртяха хиляди малки села и градове, грейнали от свещите в гробищата на цяло Мексико, грейнали от свещите, примигващи в тиквени фенери в цял Тексас, на север от границата, после в Оклахома, Канзас, Айова и на края Илиноис.

— У дома! — извика Том. — Ето го двора, ето я *моята* къща, ето го й Дървото на вси светии!

Те направиха един кръг над двора, два над Дървото с хилядите запалени фенери и последен кръг около високата стара къща на Саван с нейните многобройни кули, многобройни стаи, многобройни зейнали прозорци, високи гръмоотводи, парапети, тавани, резби с орнаменти; и всички те се наклониха и простенаха на вятъра при тяхното преминаване. От някои прозорци се изсипа прах, за да ги поздрави. На други се замятаха сенки като стари езици, изплезени, за да бъдат преглеждани от малки хвъркати доктори по странна медицина. Призраци вехнеха като бели цветя, навиваха се и развиваха като изгнили знамена, които не успяваха да се разкапят дори когато момчетата профучаваха край тях.

А къщата, над която кръжаха, бе събрала в себе си целия Празник на вси светии. Това им извика Саван, размахал древните си ръце, паяжини и черни коприни, когато се приземи на покрива и подкани момчетата да кацнат, и посочи надолу през един огромен прозорец, към небето, етажите на цялата къща в дълбочина.

Момчетата се скупчиха около небесния прозорец и се надвесиха над стълбище, което на различните етажи се открехваше към различни епохи, истории на хора и скелети, към ужасяващи мелодии, изпълнявани от флейти от кости.

— Това е, момчета. Искате ли да надникнете? Да видите? Тук е цялата десетхилядна история на нашия полет, тук е събрано цялото ни пътуване — от пещерния човек до Египет, римската веранда, английското плодно поле и мексиканското гробище.

Саван вдигна огромния прозорец.

— Парапетът на стълбата, момчета! Спуснете се по него. Всеки към своята епоха, своето време, своя етаж. Скокнете там, където костюмът ви отговаря най-добре, където мислите, че е мястото на вашата премяна, на вашата маска! Хоп!

Момчетата скочиха. Стъпиха на горната площадка. После едно по едно се накачиха на парапета и се плъзнаха с викове надолу през всички етажи, всички височини, всички епохи от човешката история, затворени в невероятната къща на Саван.

Все в кръг надолу те профучаха, плъзнаха се и се провлачиха по лакирания парапет.

Фиууу — туп! Дж. Дж. в костюма си на първобитен човек се приземи в сутерена. Огледа се. Видя пещерни рисунки, неясни пушеци и огньове и сенки на едри хора-горили. От изпепеления мрак го гледаха горящите очи на саблезъби тигри.

В кръг надолу се втурна Ралф, египетското момче-мумия, опаковано во веки веков, и се приземи на първия етаж, където египетски йероглифи се перчеха в армии от символи заедно с ескадрони от древни птици в небето, стада от богове-животни и забързани златни бръмбари, които търкаляха топчета тор по склона на историята.

Тряс! Бодливия Нибли с косата, която все още проблясваше в ръцете му, се удари и почти се размаза на кайма на втория етаж, където

сянката на Самин, друидския бог на мъртвите, издигаше своята коса върху стената в един далечен ъгъл!

Бум! Джордж Смит — гръцки призрак? Римско привидение? — се приземи на третия етаж до намазана с катран веранда, където блуждаещите духове залепваха за перваза!

Туп, Хенри-Ханк, Вещицата, тупна на четвъртата площадка сред вещици, прескачащи огънове из полята на Англия, Франция и Германия!

Фред Фрайър? Петият етаж го прие във вид на куп и Просяка се приземи сред гласовете на умиращите от глад просяци, които молеха за храна по пътищата на Ирландия.

Уоли Баб, самият Водоливник, полетя и тупна на шестия етаж, където на стените никнеха лакти, крайници, подутини, гримаси на прекрасно настроение и на щастие по лицата на водоливниците.

И най на края Том Скелетън се плъзна по парапета до най-горния етаж, търколи и разпиля като кегли в страшна игра бели захарни черепи сред сенките на коленичили край гробове жени до миниатюрни духови оркестри от скелети, които свиреха комарени мелодии; Саван, все още високо горе на покрива, се провикна:

— Е, момчета, *видяхте ли?* Същото е, нали?

— Да — промърмори някой.

— Винаги едно и също и все пак всеки път различно, нали? Във всяка епоха, по всяко време. Денят винаги е свършвал. Нощта винаги е идвала. А ти, първобитен човек, и ти, мумия, не сте ли се страхували, че слънцето никога вече няма да изгрее?

— Да — прошепнаха повечето.

И те погледнаха нагоре през всички етажи на голямата къща и видяха във всяка епоха, във всеки миг на историята как хората гледат слънцето да изгрява и залязва. Първобитните хора трепереха. Египтяните изричаха молитви. Гърците и римляните празнуваха мъртвците си. Лятото умираше. Зимата го погребваше. Милиард гласове ридяха. Вихърът на времето разтърси грамадната къща. Прозорците задрънчаха и сякаш човешки очи се обляха с бистри сълзи. После с радостни викове десет хиляди милиона хора посрещнаха отново ярките летни слънца, които грейнаха във всеки прозорец!

— Видяхте ли, момчета? Помислете само! Хората са си отивали завинаги. Умирали са, да, господи, умирали! Но се връщали в

сънищата. Тези сънища били наречени привидения и са плашели хората във всяка епоха...

— А-а-а! — извикаха милиард гласове от тавана и сутерена.

По стените се закатериха сенки като стари филми, прожектирани в древни кинозалони. При вратите увиснаха облачета дим с тъжни очи и ломотеци уста.

— Нощ и ден. Лято и зима. Сеитба и жътва. Живот и смърт. Ето това всичко, взето заедно, е Празникът на вси светии. Пладне и полунощ. От самото раждане, момчета; да се тътнете и да се преструвате на мъртво куче. И пак да се изправите, да залаете и хукнете през хилядолетия смърт всеки ден и Празник на вси светии всяка нощ, момчета, всяка тъмна и страшна нощ, докато най-после успеете да се скриете в градовете, където да отпочинете и си поемете дъх.

— И тогава започвате да живеете по-дълго, да изтръгвате от смъртта повече време и пространство, да забравяте страха, докато на края оставите само един специален ден всяка година, когато си спомняте за нощта и зората, за есента, раждането и смъртта.

— Такава е крайната сметка. Преди хиляда, преди сто години, на това или на друго място, но така или иначе празникът си остава винаги същият...

— Празненството на Самин...

— Часът на мъртвите...

— На всички души. Вси светии.

— Денят на мъртвите.

— El Dia de Muerte.

— Навечерието на Празника.

— Празникът на вси светии.

Момчетата извисиха неукрепнали гласове през пластовете на времето, по всички страни в света, из всички епохи, изричайки имената на празниците, които означаваха едно и също нещо.

— Добре, момчета, много добре.

Далече градският часовник удари дванадесет без четвърт.

— Почти полунощ, момчета. Още малко и Празникът ще свърши.

— Но какво става с Пипкин! — извика Том. — Ние го следвахме навсякъде в историята, погребвахме го, изравяхме го, вървахме до него

на церемонии, събуждахме го от вечния сън. Жив ли е или *не*?

— Наистина! — казаха всички. — *Спасихме ли го?*

— Дали наистина го спасихте?

Саван се загледа. Те също се загледаха отвъд клисурата в една сграда, чиито светлини угасваха.

— Това е неговата болница, момчета. Но хайде да го потърсим у дома му. Последното почукване за тази нощ, последният голям фокус или радост. Идете да научите крайния резултат. Мистър Марли, *изпратете ги!*

Външната врата зейна — тряс!

Мандалото Марли отвори превързаната си уста и им свирна за сбогом, когато се плъзнаха по перилата и се затичаха към вратата.

Спря ги викът на Саван за последен път:

— Момчета! Кое от двете беше тази нощ — фокус или радост?

Момчетата си поеа дълбоко дъх, задържаха го за миг и избухнаха:

— Знаете ли, мистър Саван — *и двете!*

Чук! — каза мандалото Марли.

Тряс! — каза вратата.

И момчетата се изгубиха, тичащи надолу през клисурата и нагоре по улицата, издишващи горещи струи въздух; маските им паднаха, бяха стъпкани и на края спряха пред тротоара на Пипкин, погледнаха към далечната болница и после към вратата на Пипкин.

— Иди ти, Том — каза Ралф.

И Том бавно се отпрати към къщата и сложи крак върху първото стъпало, после върху второто, приближи вратата, без да смее да почука, без да смее да научи крайния отговор за скъпия стар Пипкин. Пипкин мъртъв? Пипкин погребан? Пипкин, Пипкин отишъл си — завинаги? Не!

Почука на вратата.

Момчетата чакаха на тротоара.

Вратата се отвори. Том влезе. За момчетата настана дълъг миг, в който застинаха на тротоара, а вятърът смразяваше ужасните им мисли.

— Е? — извикаха тихо към къщата, към затворената врата, към тъмните прозорци, е? Е? Какво?

И тогава най-сетне вратата се отвори, Том излезе и застана на верандата, без да знае къде се намира.

После вдигна поглед и видя приятелите си, които го чакаха на милион мили.

Скочи с вик от верандата.

— О, знаете ли, знаете ли, знаете ли! Побягна по тротоара и закрепця:

— Той е здрав, съвсем здрав, здрав! В болницата! Тази вечер в девет часа го оперирали от апендикс! Точно навреме! Докторът казал, че се чувства чудесно!

— Пипкин? ...

— Болница? ...

— Чудесно? ...

Дъхът им изскочи, сякаш ги бяха ударили в корема. После си поеха отново въздух с огромен вой, с крясък, с дрезгав тържествуващ вик:

— Пипкин, о, Пипкин, Пип!

И застанали на поляната на Пипкин и на тротоара пред верандата, те се загледаха един друг с вцепенено любопитство, а усмивките им се разтегнаха, очите се навлажниха, устата им нададоха вик и по бузите им потекоха сълзи от щастие.

— О, момчета, момчета, момчета — каза Том изтощен и хлипащ от щастие.

— Кажи пак — обади се някой и всички повториха думите му.

И всички, застанали там, нададоха чудесен вик на щастие.

И тъй като имаше опасност цялата нощ да се разводни от сълзи, Том се огледа и привлече вниманието им:

— Погледнете къщата на Пипкин. Не ви ли изглежда ужасно? Ако питате мен!...

И те се разтичаха и всеки се върна със запален тиквен фенер; наредиха ги в една линия върху парапета на верандата, където се усмихваха със свирепи усмивки в очакване Пипкин да се завърне у дома.

И застанали на поляната, момчетата се зазяпаха във великолепната гледка от усмивки, а костюмите на ръцете, раменете и бедрата им бяха изпокъсани, боята капеше и се стичаше по лицата им,

а в клепачите, ръцете и нозете им се трупаше грамадна прелестна щастлива умора, която все още не искаше да избие.

И градският часовник удари полунощ — ДОНННГ!

И отново донннг, до точния брой дванадесет.

И Празникът свърши.

И навсякъде из града взеха да се затръшват врати и да угасват светлини.

И момчетата започнаха да се разотиват, изричайки нощ, нощ, и пак нощ, някои лека нощ, но повечето нощ, да, нощ. И поляната опустя, но верандата бе все така изпълнена със светлина от свеци, с топлина и с ухание на печени тикви...

И Призрака, Мумията, Скелтън, Вещицата и всички останали се върнаха по домовете си, на своите собствени веранди, и всеки се обърна да погледне към града и да запомни тази особена нощ, която нямаше да забрави никога, да хвърли поглед към града и верандите на другите, но преди всичко към клисурата и към онази чудна къща, където при самия изострен като копие връх на покрива стоеше мистър Саван.

И те замахаха, всеки от своята веранда.

Димът, който се извиваше от високия готически комин на Саван, потръпна, залюля се и замаха в отговор.

И из целия град се затръшнаха и залостиха още врати.

И с всяко затръшване угасваше един фенер; после втори, трети и още, и още на огромното Дърво на вси светии. С дузини, със стотици, с хиляди се трясваха вратите, ослепяваха фенерите, угасваха свещите и задимяваха с чудесен дим.

Вещицата се помая, после влезе и затвори вратата.

На Дървото един фенер с лик на вещица потъна в мрак.

Мумията пристъпи прага и затвори вратата.

Угасна един фенер с лик на мумия.

И на края последното момче, останало само на своята веранда — Том Скелтън с черепа и костите си, без всякакво желание да се прибере, готов да изстиска и последната скъпоценна капка от любимия си празник веднъж в годината, изпрати мислите си в нощния въздух към странната къща отвъд клисурата:

„Мистър Саван, кой сте Вие?“

И Саван, високо някъде на покрива, отвърна също с мисли:

„Предполагам, че знаеш, момчето ми, предполагам, че знаеш.“

„Ще се видим ли отново, мистър Саван?“

„Да, след много години аз ще дойда за теб.“

И последната мисъл от страна на Том:

„О, мистър Саван, ще престанем ли НИКОГА да се страхуваме от нощта и от смъртта?“

И мисълта отвърна:

„Да, когато достигнете звездите, момчето ми, и заживеете там завинаги, тогава всички страхове ще изчезнат и самата смърт ще умре.“

Том се заслуша, чу отговора и помахна безмълвно за поздрав.

Далече мистър Саван вдигна ръка.

Трак. Вратата на Том се затвори.

На огромното дърво неговият фенер-череп издъхна и потъна в мрак.

Вятърът раздвижи грамадното празнично дърво, което сега бе останало без никаква светлина, с изключение на един фенер на самия връх.

Фенер с очите и лика на мистър Саван.

На покрива на къщата Саван се наведе, пое си въздух и духна.

Пламъкът на свещта в неговата глава-фенер на дървото затрептя и умря.

И чудо — от устата, носа, ушите и очите на самия Саван се изви дим, сякаш душата му угасна в дробовете в същия миг, в който чудният фенер отдели своя уханен Дух.

После потъна в къщата. Капандурата на покрива се затвори.

Вятърът се появи отново. Залюля всички помрачнели фенери по огромното и прекрасно Дърво на вси светии. Сграбчи хиляди тъмни листа и ги запрати към небето и земята, в посока към слънцето, което непременно трябваше да изгрее.

Подобно на града, дървото угаси своите разжарени усмивки и заспа.

В два часа сутринта вятърът се върна за още листа.

[1] Шишарка (исп.). Б. пр. ↑

Издание:

Рей Бредбъри. Дървото на вси светии
Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1981

Библиотека „Галактика“, №23

Преведе от английски: Белин Тончев

Рецензент: Кръстан Дянков

Редактор: Гергана Калчева-Донева

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректори: Паунка Камбурова, Елена Върбанова

Американска, I издание.

Дадена за набор на 10.XI.1980 г. Подписана за печат на 25.II.1981

г.

Излязла от печат на 5.III.1981 г. Формат 32/70×100 Изд. №1422.

Цена 1,00 лв.

Печ. коли 8. Изд. коли 5,18. УИК 5,10. ЕКП 95366–5637–119–81

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

Ч 820 (73)–31

© Белин Тончев, преводач, 1981.

© Георги Марковски, предговор, 1981.

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1981.

© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1981.

c/o Jusautor, Sofia

© Ray Bradbury. The Halloween Tree

Alfred A. Knopf. New York, 1972

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.